

Kirjallisuudentutkimuksen päivät

KIRJO SPEKTRUM SPECTRUM

23.-24.5.2024
ABSTRAKTIKIRJA

KTS

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Sisällys

1.A Kirjo ja moninaisuus kirjallisuushistorian kirjoituksessa I	5
Kansallinen kertomus? Suullinen perinne suomenkielisen kirjallisuuden historioissa. Niina Hämäläinen	5
Kulttuurinen muisti ja kirjallisuushistorian kirjoitus: tapaustutkimuksena suomenkielisen lyriikan yhteydet rekilauluperinteeseen. Hanna Karhu	6
1860-luvun kansankirjoittajien sanomalehtirunous. Salla Kujala	7
Rap-runous suomalaisessa kirjallisuushistoriassa. Anna Pakarinen	8
1.B Kirjallisuus, kirjoittaminen ja hyvinvointi I	9
Omaehtoisen tietokirjan kirjoittaminen mielenterveyden häiriöstä. Tuukka Hämäläinen ...	9
Kertomusten kirjo kirjallisuusterapeuttisessa ja luovassa lukupiirityöskentelyssä. Eevastiina Kinnunen	9
Sanataiteen kirjolla – Osallisuutta, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Hanna Kleemola	10
1.C Luova yhteisöllinen kirjoittaminen I	11
Write it down and light it up. Jie Zhao	11
Yhteisöllistä sarjakuvaa amiksessa: Taiteellinen kanssatutkimus nuorten moninaisten äänien esiintuojana. Susi Nousiainen	11
Rasminvastainen yhteisöllinen korvaruno. Kaiju Harinen	12
Kirjeitä nuorelle muusikolle. Elina Saloranta	13
1.D Sukupuolten ja seksuaalisuuksien kirjo I	14
Koira jonka nimi on Kissa ja vaari joka onkin mummo. Lastenkirjallisuuden queer-luenta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäjänä. Jaana Pesonen & Susanna Itäkare	14
Emerald Fennellin <i>Saltburn</i> -elokuvan queerit säröt. Venla Korhonen	14
Miesmallin autoetnografinen seulonta syvien neuroverkkojen homotutkassa: Voiko tekoäly ennustaa seksuaalisen suuntautumisen vai onko kysymys "homo vai hetero" väärin? Kari Silvola	15
Queering the spectre of refusals, secrets and deceit in representations of gay male grief when facing the sudden death of a loved one in <i>The Razor's Edge, Tore and Good Grief</i> . Antu Sorainen	16
1.E Kokeellisen kirjallisuuden kirjo	17
"Satu kävi täällä" – pompeijilaiset fragmentit 2000-luvun kokeellisena runoutena. Miikka Laihin	17
Demediaatio ja epäonnistuminen romaanissa <i>Teppo joutuu lahtiin</i> . Laura Piippo	17
Liukuvat (laji)kategoriat Maria Matinmikon kokeellisessa poetikassa. Heidi Haapasalo ..	18
Tekijä-käsitteen käytöstä tarinoiden tuottamisen tutkimuksessa. Tuuli Hongisto	18
2.A Kirjo ja moninaisuus kirjallisuushistorian kirjoituksessa II	20
Presidenttiehdokkaiden kirjallisuusesseeet kansakunnan puntarissa. Olli Löytty	20

Maria Jotunin dialogikerronnan yhteiskunnallisuus: narratologisen analyysin hyödyntäminen kirjallisuushistoriallisessa tutkimuksessa. Anna Kuutsa	20
Lastenkirjallisuuden käännökset 1800-luvun alkupuolella. Heidi Hakkarainen	21
2.B Kirjallisuus, kirjoittaminen ja hyvinvointi II	22
Kirjallisuusterapia edennyttä syöpää sairastavien hoidossa. Mervi Nyfors	22
Kirjoitetut rintasyöpäkokemukset ja kirjallisuusterapeuttisen ryhmän prosessi. Johanna Holopainen	22
Kerronnallinen toimijuus äitien kirjallisuusterapeuttisissa vertaisryhmissä. Petra Partanen	23
2.C Luova yhteisöllinen kirjoittaminen II	25
Kyborgikirjoittaminen. Kate Sotejeff-Wilson	25
Käsitykset, käynnistäminen ja kirjoittamisen flow: Luovan kirjoittamisen harjoitukset yhteisöllisessä tieteellisessä kirjoittamisessa. Camilla Lindholm & Emilia Luukka.....	25
Lumoavat sommitelmat. Keijukaisten kanssa kirjoittamisesta. Emilia Karjula	26
2.D Suomalaisen sarjakuvan moninainen historia ja nykyisyys I	28
Naiset suomalaisen sarjakuvan historiassa - lähtökohtia tutkimukselle. Leena Romu.....	28
Sateenkaarevaa tietoa, aktivismia ja huumoria: Sarjakuva Seta ry:n jäsenlehdessä 1970-luvulta 2000-luvulle. Anna Vuorinne	28
Medeiasta Muumipappaan: Intervisuaalisten viittausten kirjo Tympeissä tytöissä. Aura Nikkilä.....	29
2.E Kielten ja kulttuurien moninaisuus.....	30
Murteen moninaisuus ja pohjoisen paikan tuntu Katja Ketun tuotannossa. Laura Tammilehto	30
Kielten ja kulttuurien kirjo Hannele Huovin <i>Lasiaurinko</i> -romaanissa. Kaisu Rättyä	31
Kieli-ihanteiden moninaisuutta suomalaisessa sotienjälkeisessä modernismissä. Maarit Soukka	31
3.A Yksilön kokemus ja suhde yhteisöön	32
Kirjallisten epifanioiden kirjo. Uusia näkökulmia epifanian tutkimukseen. Riikka Pirinen ..	32
Liminaalisuuden kirjo – erilaisia välillisyyksiä Joseph McElroy'n varhaisromaneissa. Tatu Pajula	32
Att fostra medborgare: Integrationsprocesser i <i>Folk och rövare i Kamomilla stad</i> och TV-serien <i>Mumintrollet</i> . Lotta Westerlund.....	33
Elokuvien tutkijahahmoista on moneksi. Tuukka Hämäläinen	33
3.B Suomalaisen sarjakuvan moninainen historia ja nykyisyys II	35
Kirjottu sarjakuva – ilmaisun kirjosta Hanneriina Moisseisen sarjakuvissa. Niina Hanhinen	35
Valokuvan ja science fictionin jännite Avi Heikkisen sarjakuvaromaanissa <i>Valotusaika</i> . Oskari Rantala.....	35
Mainos, sarjakuva ja identiteetti. Ahto Harmo	36

3.C Inhimillisen ja ei-inhimillisen suhteet ja ekologiset kysymykset	37
Pauliina Haasjoen runoteokset <i>Promessa</i> (2019) ja <i>Nausikaa</i> (2022). Liisa Savolainen ..	37
Strict Veganism and Ideological Continuum in Narrative Fiction. Lotta H. Luhtala	37
Eugeniikan haamu N.K. Jemisinin romaanissa <i>The Stone Sky</i> . Geeniteknologia, luokka ja etnisyys. Jani Ylönen.....	38
3.D Tietämisen ja tiedon tuottamisen tavat.....	40
Tietoa ja tarinointia: Juha Hurmeen <i>Niemi</i> neuvotteluna Suomen historiasta. Elina Arminen	40
Kirjailija Pajtim Statovcin työ ja tuotanto tiedollisena projektina. Hanna-Leena Määttä	40
”Ei pidä sekoittaa mystiikkaa ja fysiikkaa” – tietämisen ja tuntemisen kirjo Eeva-Liisa Mannerin 1950-luvun novelleissa. Tiia Kähärä	41
Psykoanalyttisen ja poeettisen totuuden suhteesta: Wilfred Bionin ”O” Samuel Beckettin proosan valossa. Paavo Manninen.....	41
3.E Mielen määrittelyn moninaisuus.....	43
Sivullisesta Severus Snapeen: Henkilöhahmotutkimus neurokirjon äärellä. Saija Isomaa	43
Kerrotut mielet ja normaalin rajat Juha Itkosen romaaneissa. Erika Miettinen.....	43
Totuus, trauma ja teksti – Iida Rauman romaani <i>Hävytys. Tapauskertomus</i> todistuksena lapsiin kohdistuvasta sorrosta. Liisa Merivuori	44
4.A Kirjo ja moninaisuus kirjallisuushistorian kirjoituksessa III	45
Inkerinsuomalainen kirjallisuus 1900-luvun alussa. Mika Pyly.....	45
Romanikirjallisuus kulttuurien, taiteiden ja tieteiden välissä. Eila Rantonen	45
T-Bone Slim korpus ja tietokanta Kielipankissa (hanke-esittely). Lotta Leiwo	46
T-Bone Slim ja yllirajainen kulkurikirjallisuus. Kirsti Salmi-Niklander	46
4.B Kumppanuuslajit	48
Vitaaliuden tajun kehkeytyminen Rosa Leksomin romaanissa <i>Väylä</i> . Milka Siponkoski	48
Kasvien kanssa kasvaminen: Spekulatiivinen fiktio ja plantroposeeni. Kaisa Kortekallio .	49
Lastenkirjallisuus, disneyfikaatio ja ei-inhimillisen elämän kirjo: Disney-adaptaatioiden vaikutus eläinten ja ympäristön kuvaukseen <i>Nalle Puhissa</i> ja <i>Pienessä merenneidossa</i> . Meeri Pihlström	49
Erämaan villien ja villiintyneiden koiraeläinten vaikutukset ihmisiin. Ate Tervonen.....	50
4.D Sukupuolten ja seksuaalisuuksien kirjo II.....	52
Representation of women’s bodies in novels by Sofi Oksanen. Valentina Hoffren.....	52
Kristinuskon ja seksuaalisuuden problematiikka Pirkko Saision tuotannossa. Satu Pirinen	52
Avoimeksi kirjoittaminen. Mirkka Rekolan runous muunsukupuolisuuden perintönä. Jarkko Oraharju	53
Woman’s breast, self-objectification, and embodied experience in Russian female literary texts. Inga Kontkanen.....	53

4.E Tekijyys, lukijuus ja vastaanotto.....	55
Spectrum of Perspective: Autobiographical Music Writing and the Rebellious Voices of a City. Airin Tegelman	55
Spekulatiivisen fiktion kognitiivinen kirjo. Essi Varis.....	55
Lukemattomuus lukijan identiteettityössä. Roosa Suomalainen	56
Ymmärtäminen ja tunteiden kirjo Paavo Haavikon 1950-luvun runouden aikalaisvastaanotossa. Carita Roivas	57

1.A Kirjo ja moninaisuus kirjallisuushistorian kirjoituksessa I

To 23.5. klo 12.30–14.30

Niina Hämäläinen

Kansallinen kertomus? Suullinen perinne suomenkielisen kirjallisuuden historioissa

Suullisen perinteen ja kirjallisen tekstin välinen suhde on folkloristiikkaa ja kirjallisuudentutkimusta yhdistävä tutkimushistoriallinen ja tietoteoreettinen kysymys. Nykyään suullinen ja kirjallinen ymmärretään mahdollisuutena ja tieteidenvälisyyttä syventävänä kysymyksenä (ks. Hämäläinen, Karhu & Vuorikuru 2019). Viime vuosina on tutkittu kirjailijoiden *Kalevala*-muunnelmia ja yhteyksiä (mm. Ahola 2023; Isomaa ja Kankkunen 2022) tai kansanlyriikan tai rekilaulun käyttöä kirjallisuudessa (Gottelier 2020; Karhu 2023) sekä *Kantelettaren* asemaa suullis-kirjallisena teoksena (Hämäläinen 2022).

Tätä vasten on kiinnostavaa, että kirjallisuuden merkitystä määrittelevien, tässä esitelmässä suomenkielisten kirjallisuushistorioiden näkemys suullisen ja kirjallisen tekstin yhteyksistä on osin toinen. Käsityksiä suullisesta perinteestä on lähinnä (vrt. Kuusi 1963) rakennettu *Kalevalaa* kansalliseepoksena ja sen myötä kalevalamittaista runoutta tarkastelevan näkökulman välityksellä. Tuoreimmassa kirjallisuushistoriassa (1999) asiaa käsitellään vakiintunutta historiaa toistavan otsikon johdattelemana: ”Kansakunta saa eepoksensa”. Esitän, että kuva suullisesta perinteestä ja runoudesta kirjallisuushistorioiden näkökulmasta vaikuttaa edelleen olevan – ainakin jossain määrin – metodologisen nationalismiin sävyttämä, kansallista narratiivia toistava ja sitä vahvistava (ks. Grönstrand ym. 2016).

Tarkastelen esitelmässäni muutamien keskeisten 1800- ja 1900-lukujen kirjallisuushistorioiden esittämää kuvaa *Kalevalasta*. Kysyn, missä määrin niiden käsitykset toistavat – tai mahdollisesti vastustavat – kansallista eetosta, sekä pohdin, miten kirjallisuushistorialliset esitykset ovat vaikuttaneet ymmärrykseen suullisesta perinteestä ja sen suhteesta kirjallisuuteen.

Lähteet

Ahola, Elli-Mari Johanna 2023. *Uudeksi kerrotut Kalevalan maailmat: Kerronta ja maailmat sisäistekijän viestinnän keinoina 2000-luvun Kalevala-muunnelmissa*. Tampereen yliopisto.

Gottelier, Lena 2020. *Uuden laulun aika. Suomenkielisen nykyrunouden yhteydet ja erot kansanrunoustraditioon*. Turun yliopisto.

Grönstrand, Heidi, Ralf Kauranen, Olli Löytty, Kukku Melkas, Hanna-Leena Nissilä & Mikko Pollari 2016. Ylirajainen kirjallisuudentutkimus ja deterritorialisoiva lukutapa. Teoksessa *Kansallisen katveesta: Suomen kirjallisuuden ylirajaisuudesta*. Helsinki, SKS, 7–37.

Hurskaista lauluista ilostelevaan romaaniin. *Suomen kirjallisuushistoria 1*. Toim. Yrjö Varpio ja Liisi Huhtala. Helsinki, SKS.

Hämäläinen, Niina 2022. Kaanoniin unohdettu – Kanteletar ja kansanlyriikan estetiikka. Teoksessa *Kaanon ja marginaali – Kulttuuriperinnön vaiennetut äänet*. Kalevalaseuran vuosikirja 101. Helsinki, SKS, 51–73.

Hämäläinen, Niina, Karhu, Hanna & Vuorikuru, Silja (toim.) 2019. *Satuperinteestä nykyrunoon. Suullisen perinteen ja kirjallisuuden yhteyksiä*. Helsinki, SKS.

Isomaa, Saija ja Kankkunen, Sarianna 2022. ”Itku on partasuun urohon, joughileuan juorottama”. Itkevä mies ja pohjoiset tunteet Kalevalassa, Elgskyttarnessa ja Seitsemässä veljeksessä. *Avain*, kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti. Teemanumero: Pohjoiset tunteet 19/1, 32–49.

Karhu, Hanna 2023. Use of Folklore in a Writing Process of Poetry: Rewritings of Folk Songs and References to Oral Poetry in Otto Manninen’s Early Manuscripts. Teoksessa *Genetic Criticism in Motion: New Perspectives on Manuscript Studies*. Helsinki, SKS.

Kuusi, Matti (toim.) 1963. *Suomen kirjallisuus I. Kirjoittamaton kirjallisuus*. Helsinki, Otava.

Dosentti Hanna Karhu

Kulttuurinen muisti ja kirjallisuudenhistoriankirjoitus: tapaustutkimuksena suomenkielisen lyriikan yhteydet rekilauluperinteeseen

Suulliseen perinteeseen on suhtauduttu Suomen kirjallisuuden historioissa eri aikoina eri tavoin. Vanhemmissa kirjallisuudenhistorioissa suulliseen perinteeseen, ja erityisesti kalevalamittaisen runouden ja kirjallisuuden yhteyksiin, kiinnitettiin paljonkin huomiota, uudemmissa näin ei ole ollut. Viime vuosina suullisen perinteen ja kirjallisuuden yhteydet ovat kuitenkin nousseet taas sekä kirjallisuudentutkijoiden että folkloristien mielenkiinnon kohteeksi (esim. Hämäläinen et al. 2019 ja Bastman, Kallio ja Lehtonen 2021). Uusi tutkimus on nostanut esiin, että kirjallisuuden yhteydet arvokkaana pidettyyn kalevalamittaiseen runouteen ovat olleet varsin korostuneessa roolissa siihen nähden, miten moninaiseen suulliseen perinteeseen suomenkielinen kirjallisuus on eri aikoina kuitenkin viitannut (Hämäläinen et al. 2019).

Tarkastelen esitelmässäni yhtä kirjallisuudenhistoriankirjoituksessa ohitettua ilmiötä, 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun runouden yhteyksiä suullisen rekilauluperinteeseen. Kyseinen ilmiö on kiinnostava kirjallisuudenhistoriankirjoituksen ulossulkemisen ja mukaan ottamisen prosessien kannalta, koska siihen sisältyy puolia, jotka liittyvät molempiin edellä mainittuihin. Rekilauluperinne oli monin tavoin ongelmallista kulttuuriperintöä, joka suljettiin pitkään ulos kansallisesta kertomuksesta. Toisaalta monien kanonisoidujen klassikkokirjailijoiden tuotanto viittaa rekilauluperinteeseen (esim. Eino Leino ja Ilmari Kianto). (Karhu 2022.)

Esitelmäni ammentaa kulttuurista muistia ja erilaisia unohtamisen tapoja käsittelevästä tutkimuksesta (esim. Assmann 2010; Korhonen 2016), yhdistäen nämä keskustelut kirjallisuudenhistoriankirjoituksen prosesseihin.

Lähteet

Assmann, Aleida 2010: Canon and Archive. Teoksessa Astrid Erll, Ansgar Nünning ja Sara B. Young (toim.), *A Companion to Cultural Memory Studies*. Berlin, New York, De Gruyter.

Bastman, Eeva-Liisa, Kallio, Kati & Lehtonen, Tuomas 2020: Vernakulaarin monta tasoa.

Näkökulmia Matthias Salamniuksen runoon Ilo-Laulu Jesuxesta. *Elore*, 27(1).

<https://doi.org/10.30666/elore.89057>

Hämäläinen, Niina, Karhu, Hanna & Vuorikuru, Silja 2019: *Satuperinteestä nykyrunoon*.

Suullisen perinteen ja kirjallisuuden yhteyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1446. Helsinki, SKS.

Karhu, Hanna 2022: Kirjallisuuden historian marginaaleista osaksi aktiivista kulttuurista muistia – arkistot ja rekilauluihin viittaava kaunokirjallisuus. Teoksessa Niina Hämäläinen ja Lotte Tarkka (toim.), *Kaanon ja marginaali*. Kalevalaseuran vuosikirja 101. Helsinki, SKS.

Korhonen, Kuisma 2016: Kulttuurinen muisti ja kirjallisuus. Teoksessa Kari Väyrynen ja Jarmo Pulkkinen (toim.), *Historian teoria*. Tampere, Vastapaino.

Salla Kujala

1860-luvun kansankirjoittajien sanomalehtirunous

1800-luvun jälkipuoliskolla suomenkielisissä sanomalehdissä julkaistiin itseoppineiden kirjoittajien runomuotoisia tekstejä. Tarkastelen aihetta maisterintutkielmassani aineistonani 1860-luvun suomenkieliset sanomalehdet *Oulun Viikko-Sanomat*, *Tapio* ja *Sanomia Turusta*. Tulen esittelemään runoja kirjallisena ilmiönä, sanomalehtikirjoittamisen yhtenä muotona, mutta myös kirjoitustaidon myötä tapahtuvana kansallisen identiteetin rakentumisen yhteisöllisenä ilmiönä aikana, jolloin suomenkielistä kirjallista materiaalia julkaistiin vähän ja kansan kirjalliset vaikutteet olivat vähäiset.

Sanomalehdissä julkaistut runot eivät aina ole runoutta sellaisena kuin runous on kirjallisuuden- tai kansanrunouden tutkimuksessa määritelty, vaan ne rinnastuvat myös muihin sanomalehtikirjoittamisen muotoihin: uutisiin, paikkakunnan kuulumisiin ja mielipidekirjoituksiin. Esitelmässäni otan muutamia runoja esimerkiksi sanomalehtirunojen lajityypin moninaisuudesta.

Kansanrunoudentutkimuksessa kansanrunoutta on tutkittu muistinvaraisesti säilyneenä suullisena perinteenä. Kirjallisuudentutkimus on puolestaan keskittynyt kirjamuotoisiin painotuotteisiin, kirjallisuuteen taidemuotona sekä tunnustettuihin kirjailijoihin.

Sanomalehdissä 1800-luvulla julkaistut runot, kuten muukin lehdissä julkaistu kaunokirjallinen materiaali, ovat jääneet näiden molempien tutkimusten ulkopuolelle.

Tutkimukseni aineisto, suullisesta ja kirjallisesta perinteestä vaikutteensa saaneet sanomalehtirunot jäävät kansanrunouden ja kaunokirjallisuuden välimaastoon.

Sisällön, muodon ja alkuperän perusteella runot on erotettu sekä vanhemmista runonlauluista että uudemmasta taiderunoudesta (ks. esim. Karkama 2001, Hallikainen 1964). Kirjallisuushistorioissa kansankirjoittajien runot eivät ole saaneet kovin kiittäviä arvioita ajallisesta etäisyydestä huolimatta. Runoutena ne eivät ole yltäneet myyttiseen kansanrunouden asemaan ja toisaalta runoja on arvioitu taidekirjallisuuden esteettisiin perustein ja kirjallisten taitojen odotusten pohjalta. Kansankirjoittajien tekstien on katsottu olevan ”rytmisesti kömpelömpiä ja köyhempiä”, sävyltään kuivakkaampia ja pitkävetisiä (Laitinen 1981). Runoja on arvioitu myös ”matalahenkisiksi” (Tarkiainen 1913) eikä kirjoittajien ole nähty hallitsevan ”mutkikkaampia rakenteita ja stilistisiä hienouksia” (Leino 1975).

Tarkastelemani runot sijoittuvat suullisen ja kirjallisen kulttuurin murroskohtaan ja näin tutkimukseni on osa kirjallistumisen ja kansan kirjoittamisen tutkimusta. Tällä esitelmälläni haluan tuoda esille 1800-luvun loppupuolen marginaalista kirjallista kulttuuria ja kirjoittamisen historiaa.

Anna Pakarinen

Rap-runous suomalaisessa kirjallisuushistoriassa

Rap-runous suomalaisessa kirjallisuushistoriassa -esitelmäni perustuu viimeistelyvaiheessa olevaan väitöskirjatutkimukseeni, jossa tutkin suomalaisen populaarikulttuurin suurimpiin ilmiöihin kuuluvan rap-artisti Cheekin eli Jare Tiihosen tuotannon poetiikkaa. Tutkimukseni metodeja ovat kognitiivista poetiikkaa sovelteva sanoitusten analyysi sekä Jare Tiihosen kanssa toteutetut dialogiset teemahaastattelut.

Esitelmäni avaa kirjallisuudentutkimuksen aineistojen kirjoa. Rap-sanoituksista ei ole aikaisempaa väitöskirjatasoista poeettista tutkimusta, vaikka rap on noussut suomalaisessa populaarikulttuurissa merkittävään asemaan. Esitelmässäni ehdotan, että rap-sanoituksia on perusteltua tutkia poeettisesti runouden lajina, joka tavoittaa vastaanottajia traditionaalisemman kirjallisuuden katvealueilta ja avaa tärkeän kulttuurisen tilan erilaisten inhimillisten kokemusten käsittelemiselle. Esitelmässäni avaan Cheekin tuotannolle ja laajemmin rap-sanoituksille ominaisia poeettisia piirteitä usean tutkimukseeni sisältyvän, jo julkaistun tai pian julkaistavan tutkimusartikkelin pohjalta. Esitelmässäni ehdotan, että poeettisesti omaleimaisena runouden lajina rap-sanoitukset kuuluvat osaksi suomalaista kirjallisuushistoriankirjoitusta.

Lisäksi esitelmäni avaa kirjallisuudentutkimuksen metodien kirjoa. Rap-tutkimuksen vaikutteiden mukaisesti sovellan tutkimuksessani sanoitusten analyysin lisäksi dialogisia teemahaastatteluja. Esitelmässäni käsittelem haastattelumetodin piirteitä, jotka tuovat uusia avauksia kirjallisuudentutkimukseen. Perustavana rap-arvona autenttisuuden ihanne tekee rap-poetiikasta usein vahvasti henkilökohtaista, jolloin tutkimuksessa voi olla perusteltua palata myös kirjallisuudentutkimuksessa viime vuosina kenties katveessa olleeseen biografiseen näkökulmaan, mutta pikemminkin etnografisena reflektoivana dialogina. Tutkimusmetodini rakentaa kohtaamispisteen tutkimustani taustoittavaan kognitiiviseen poetiikkaan, joka huomioi luentojen rakentumisen tekijän, tekstin ja vastaanottajan vuorovaikutuksena ja jossa tiedollisten ohella korostuvat myös tunteelliset ulottuvuudet.

1.B Kirjallisuus, kirjoittaminen ja hyvinvointi I

To 23.5. klo 12.30–14.30

Tuukka Hämäläinen

Omakohhtaisen tietokirjan kirjoittaminen mielenterveyden häiriöstä

Käsittelen esitelmässä omakohtaisen, mielenterveyttä käsittelevän tietokirjan kirjoittamista osana terapiaprosessiani. Kävin kognitiivisessa käyttäytymisterapiassa vuosina 2017–2022 pakko-oireisen häiriön (OCD) vuoksi, ja terapian viimeisinä kuukausina kirjoitin tietokirjan *Pakko: kuinka OCD pakotti minut epäilemään kaikkea ja mitä sitten tapahtui* (Like, 2023). Vaikka kyseessä on tietokirja, muodostui sen kirjoittamisesta puolivahingossa eräänlainen sulkeuma omalle terapiaprosessilleni. Koko elämäntarinan ja haastavien OCD-kokemusten läpikäyminen kirjoittamalla tuntui nopeasti siltä, että eräällä tapaa ”kirjoitin kokemuksia ulos”. Vaikka ne oli käsitelty jo monesti, kirjoittamalla pystyin päästämään niistä irti.

Esitelmässä kerron teoksen kirjoittamisesta, sen suhteesta terapiaan ja muuhun kirjalliseen työhöni, sekä teoksen vastaanotosta. Mittavan asiasisällön sijaan erityishuomiota *Pakko*-teoksessa on saanut juuri omakohtainen osuus, jonka lukijat ovat kokeneet tärkeänä ja silmiä avaavana.

On selvää, että kaikki OCD-hoidossa käyvät eivät voi kirjoittaa kirjaa terapiansa päätteeksi. Mutta mitä kokemuksesta voisi oppia ja yleistää terapiaprosessiin? Omien kokemusten kontekstualisointi tietokirjallisessa muodossa näyttäisi auttavan hyväksymään haastavat ja kipeät elämäkokemukset, sekä viitoittamaan tietä tulevaisuuden valinnoille.

Omakohhtainen tietokirjallisuus, erityisesti terveyteen liittyvistä aiheista, on myös kuuma trendi kirjamaailmassa. Onkin paikallaan pohtia, millainen rooli ja asema tällaisella kirjallisuudella on eräänlaisena hybridinä perinteisestä tietokirjasta, elämäkerrasta ja kaunokirjallisesta teoksesta. Yhden tällaisen teoksen kirjoittajana näkökulmani on, että omakohtainen tietokirjallisuus on emotionaalisesti vetoavaa ja voimakasta, mutta on julkaisijasta ja kirjoittajasta kiinni, ovatko teokset millään tapaa arvokkaita ja toimivia tietokirjallisuutena. Tyyli-lajin suurena riskinä on välittää virheellistä tai pahasti painottunutta tietoa, kun tekijät ovat kaikkea muuta kuin alan asiantuntijoita.

Eevastiina Kinnunen

Kertomusten kirjo kirjallisuusterapeuttisessa ja luovassa lukupiirityöskentelyssä

Kirjallisuusterapeuttisessa työskentelyssä käsitellään ja kohdataan monia erilaisia kertomuksia. Työskentelyssä voidaan tarkastella sekä luettuja että itse kirjoitettuja tekstejä, osallistujien elämään liittyviä tarinoita ja näiden limittymisiä laajempiin kulttuurisiin kertomuksiin. Tässä esitelmässä tuon esille, miten monipuolisesti työskentelyssä voidaan käsitellä kertomusten moninaisuutta – erilaisten kertomusten kirjoja.

Esitelmässä pohdin, miten kertomusten moninaisuuden äärellä oleminen voi tukea kirjallisuusterapeuttiseen ryhmään tai lukupiiriin osallistuvan kerronnallista toimijuutta ja kerronnallista hyvinvointia. Havainnollistan kysymystä kerronnallista hyvinvointia ja kerronnallista toimijuutta käsittelevän väitöskirjatutkimukseni sekä uuden tutkimushankkeemme ”Syövästä vastakertomukset: muovaamassa kerronnallista toimijuutta” (Suomen Akatemia, PI Hanna Meretoja) valossa.

Tarkastelen kertomusten kirjoa kirjallisuusterapeuttisessa ja luovassa lukupiiriityöskentelyssä ohjaamisen käytäntöjen ja osallistujien kokemusten näkökulmasta. Ryhmässä on mahdollista korostaa kertomusten moninaisuutta tekstivalinnoilla ja ohjauskäytännöillä. Lisäksi osallistujia voidaan ohjata pohtimaan omaan elämäänsä liittyvien kertomusten moniulotteisia merkityksiä. Täten kertomusten kirjo voi hahmottua sekä ryhmässä jaettavien kertomusten moninaisuutena että jokaisen osallistujan moniulotteisena suhteena omiin kertomisen tapoihinsa.

Hanna Kleemola

Sanataiteen kirjolla – Osallisuutta, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä

Syrjäytyminen, syrjään jääminen ja jättäytyminen, on iso sosiaalinen ongelma, jonka selättämiseen tarvitaan laajaa yhteistyötä. Taide- ja kulttuurilähtöiset hyvinvointipalvelut voivat osaltaan auttaa ottamaan koppia yhteiskunnan kelkasta pudonneista tai putoamassa olevista. Yleiset kirjastot voivat tukea yhteiskunnallisesti heikossa asemassa olevia esimerkiksi järjestämällä osallistavaa matalan kynnyksen sanataidetoimintaa. Kirjoittajakerhot, lukupiirit, sarjakuvatyöpajat, tarinankerrontaryhmät ja videopajat sopivat mainiosti nykykirjastoon.

Kirjastojen toiminta on yhä laaja-alaisempaa ja monimuotoisempaa. Nykykirjaston keskeisiä yhteistyökumppaneita hyvinvoinnin edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi ovat muun muassa opetus-, kulttuuri-, nuoriso-, sosiaali- ja terveysalan toimijat. Sanataidetoimintaa järjestään kirjastoissa niin lapsille, nuorille, työikäisille kuin ikäihmisillekin. Osallisuuden lisäämisessä, hyvinvoinnin vahvistamisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä taiteen ja kulttuurin keinot nousevat yhä vahvemmin esiin. Esimerkiksi etsivä nuorisotyö, työelämävalmennus ja kirjasto voivat yhdessä tukea omaa suuntaansa etsiviä nuoria.

Nykyinen lainsäädäntö tunnistaa yhä vahvemmin taiteen ja kulttuurin merkityksen hyvinvoinnin lähteenä. Sektorialat ylittävä toiminta näyttää jatkuvasti vahvistuvan. Laajan yhteistyön merkitys nousee esiin niin kirjastolaissa kuin kuntien kulttuuritoimintalaissakin. Taide ja kulttuuri ovat liimaa ihmisten välillä. Kirjasto-, taide- ja kulttuurialojen ammattilaiset toimivat osaltaan yhteisöllisyyden vahvistajina – ja kulttuurisen liiman levittäjinä.

1.C Luova yhteisöllinen kirjoittaminen I

To 23.5. klo 12.30–14.30

Jie Zhao

Write it down and light it up

There won't be a colorful world if there is no light.

Write-it-down, here referring to handwriting, is a process of transforming, converting a piece of mind to a piece of tangible word, sentence or sign. And each of them is unique due to the diversity of language, culture and personality. Write-it-down differs from speaking it out. It shows the idea in front of the eyes as an image, a sign, not only readable in a given language context. Seeing is a process of becoming, from what it exists to what is taken into our mind, no matter how distorted. This paper documents a series of contemporary calligraphy workshops attended by over 200 young students. By witnessing performative calligraphy, students are encouraged to explore their own writing styles, culminating in an exhibition that showcases both individual expression and community cohesion.

In an era dominated by digital communication, this paper underscores the significance and urgency of handwriting. Through write-it-down, we see the diversities of languages, cultures and personalities, which fosters curiosity, learning, and mutual understanding within diverse communities.

Drawing on the rich tradition of Eastern Asian calligraphy, this paper argues that mastering brushwork and handwriting transcends mere literacy; it is akin to learning a musical instrument, transcending language to unlock new realms of creativity, imagination, and interpersonal connection.

Aristotle says, Speech is the representation of the mind, and writing is the representation of speech. Write it down, and light it up.

Susi Nousiainen

Yhteisöllistä sarjakuvaa amiksessa: Taiteellinen kanssatutkimus nuorten moninaisten äänien esiintuojana

Yhteisöllinen tekijyys toimii parhaimmillaan hierarkioita madaltavana ja saavutettavuutta lisäävänä tutkimusmetodina kaikissa tiedon muodostamisen ja julkaisemisen vaiheissa. Koneen Säätiön rahoittamassa hankkeessa Kuljeksivat teinit nostetaan esiin ammattiin opiskelevien nuorten tarinoita ja kritisoidaan tapoja, joilla heitä eriarvoistetaan toiseuttavan kehystämisen kautta suomalaisessa yhteiskunnassa (Meriläinen yms. 2022). Hankkeen taiteellista kanssatutkimusta harjoittavassa osassa tuotetaan nuorten tarinoista sarjakuvakirja ja vertaisarvioituja artikkeleita. Työssäni yhdistän käytännön ja teorian yhteenkietoutumista ja moninäkökulmaista asiantuntijuutta korostavan kanssatutkimuksen (Kulmala yms. 2023) periaatteita taiteelliseen tutkimukseen. Pyrin sanallistamaan niitä

metodisia risteyskohtia, joiden suhteen taiteellista kanssatutkimusta harjoittavalta ammattitutkija-taiteilijalta vaaditaan refleksiivisyyttä.

Tässä hankkeessa eri asiantuntijapositionien (kanssatutkijat, ammattitutkija, kanssataiteilijat, ammattitaiteilija) yhteistyönä tuotettu tieto materialisoituu sarjakuvan kautta. Sarjakuvaa voidaan ajatella yllirajaisuutta ja yhteyksien luomisen tilaa lisäävänä materiaalina/tekemisenä, sekä sen estetiikan ympärille muodostuvien yhteisöjen, että sisältöjen osalta (Kauranen yms. 2019). Sarjakuva voi toimia saavutettavuutta lisäävänä julkaisun tapana myös virallisten asiakirjojen kohdalla (Kalliomaa-Puha, yms. 2023). Tieteellisen tiedon kohdalla nämä ominaisuudet voivat sekä parantaa osallistumisen mahdollisuuksia aineistoa muodostettaessa, että lisätä väyliä tulosten julkaisuun akateemisen ammattikielen piirin ulkopuolelle.

Taiteellisessa kanssatutkimuksessa yhteiskirjoittaminen, joka tunnistaa tekstin lisäksi sarjakuvan valta-asetelmia purkavat ja yhteyksiä luovat mahdollisuudet, auttaa uudelleenjärjestelemään tutkimuksen teon valtasuhteita. Esitelmässäni kuvaan metodiani, sekä muutamia sen harjoittamisessa ilmenneitä erityisiä eettisen refleksiivisyyden tai valinnan tekemisen paikkoja.

Lähteet

Kalliomaa-Puha, Laura, Anne Ketola & Eliisa Pitkäsalo (2023): Sarjakuva, sosiaalihuolto ja saavutettavuus. Teoksessa: Jenny Paananen, Meri Lindeman, Camilla Lindholm & Milla Luodonpää-Manni *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus. Kohti kielellistä osallisuutta*. Helsinki: Gaudeamus.

Kauranen, R., Löytty, O., Nikkilä, A., & Vuorinne, A. (2019). Vuoden 2015 ”pakolaiskriisi” ja sarjakuva-aktivismi Suomessa. Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti *Avain*, 16(1). <https://doi.org/10.30665/av.74151>

Kulmala, M., Spišák, S., Venäläinen, S., Laiho, M., Hakala, K., & Rättilä, T. (2023). Mitä on kanssatutkimus? In *Mitä on kanssatutkimus?* Tampere University Press.

Meriläinen, N., Hiljanen, M. & Rautiainen, M. (2022) Monen kerroksen nuoria. *Politiikasta.fi*.

Kaiju Harinen

Rasisminvastainen yhteisöllinen korvaruno

Esitelmäehdotukseni perustuu INTERACT – Intersectional Reading, Social Justice, and Literary Activism-tutkimushankkeessa (<https://sites.utu.fi/interact/>) tekemääni post doc-tutkimukseen ja kehittämääni rasisminvastaiseen lukupiirimetodiin. Olen luonut lukupiirimetodin eri lukupiireistä keräämäni aineiston, joka koostuu lukupiiripäiväkirjoista, esseistä, kyselyistä, palautteesta sekä luovan kirjoittamisen harjoituksista, ja dekoloniaalisen ja intersektionaalisen (ks. esim. Hill Collins & Bilge 2016; Salami 2020) kirjallisuuteen sovelletun tutkimuksen ja antirasistisen pedagogiikan pohjalta. (Harinen 2023 & tulossa). Esityksessäni kerron lyhyesti lukupiiritutkimusmetodista ja lukupiireissä kirjoitetuista kirjallisuuslähtöisistä korvarunoista. Korvaruno on alun perin Turun Sanataideyhdistyksen Hymykuopat-hankkeessa (<https://turunsanataideyhdistys.wordpress.com/sanataidepankki/173-2>) kehitetty runonkirjoittamisen metodi, joka perustuu vuorovaikutukseen. Rasisminvastaisissa lukupiireissä kirjoitettu runo syntyy siten, että yksi tai useampi lukija kertoo lyhyesti

vähemmistökirjailijan kirjoittaman tekstin herättämistä ajatuksista ja toinen/toiset lukupiiriin osallistuja/t kirjoittaa/kirjoittavat kuulemastaan vapaamuotoisen runon. Esityksen lopussa kirjoitamme yhdessä lyhyen korvarunon Ujuni Ahmedin ja Elina Hirvosen kirjoittaman puheenvuoron "Tyttöille, jotka ajattelevat olevansa yksin" (2023) tekstikatkelman pohjalta.

Elina Saloranta

Kirjeitä nuorelle muusikolle

"Olin onnellinen kaikesta minkä opettajani minulle sanoi, ihailin häntä – ja kuitenkin petyin niin pahasti, sillä huomasin pian ettei se suhde enään ollut se oikea, vaan tuli hän liian intresseratuksi minusta, jopa vallan passioneratuksi – ja silloin oli hyvin vaikea enään irtautua, koska oppilas on aivan riippuvainen opettajansa huomiosta ja intressistä." (Elli Forssell-Rozentäle 1905)

Kirjeitä nuorelle muusikolle on osallistava esitys, jonka lähtökohtana on laulaja Elli Forssell-Rozentälen (1871–1943) kirjeenvaihto sisarensa, viulisti Anna Forssellin (1882–1970) kanssa. Esitys alkaa lyhyellä filmillä (7 min), jonka jälkeen yleisöllä on mahdollisuus kirjoittaa kuvitteellinen vastauskirje. Kirjettä ei tarvitse näyttää kenellekään, mutta sen voi jättää arkistoitavaksi tulevia sukupolvia varten. Lopuksi kuullaan fragmentteja aiemmissä tutkimustapahtumissa kirjoitetuista vastauskirjeistä.

Esitys on osa Salorannan taiteellista postdoc-tutkimusta "Kirjeenvaihtoa menneisyyden kanssa". Siinä Saloranta poimii menneisyydestä kirjeitä, jotka tuntuvat jollain lailla ajankohtaisilta, ja "kanavoi" niitä nykypäivän ihmisille.

1.D Sukupuolten ja seksuaalisuuksien kirjo I

To 23.5. klo 12.30–14.30

Jaana Pesonen & Susanna Itäkare

Koira jonka nimi on Kissa ja vaari joka onkin mummo. Lastenkirjallisuuden queer-luenta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäjänä

Kirjat heijastavat, mutta myös tuottavat aikamme kulttuurisia normeja, aatteita, uskomuksia ja arvoja. Lastenkirjoissa esitettyjen sosiaalisten erontekojen, kuten etnisyyden, kansalaisuuden, sosiaaliluokan, seksuaalisen suuntautumisen, kielen, kyvykkyyden ja iän, kuvaamisen kautta voidaan myös haastaa normeiksi miellettyjä valta-asetelmia ja näin tuottaa uudenlaisia näkökulmia esimerkiksi erilaisuudesta ja samanlaisuudesta sekä ”epänormaalia” ja ”normaalista”. Lastenkirjoissa sukupuoli näyttäytyy usein yhä hyvin normatiivisena.

Esityksessämme hyödynnämme queer-luentaa tarkastellessamme kuvakirjoja ja niiden roolia valtasuhteiden vahvistajana, kuin myös haastajana. Queer-tutkimuksessa normatiivisia sosiaalisia järjestyksiä vinoutetaan, outoutetaan ja karnevalisoidaan, jolloin vaikkapa heteroseksuaalisuus voi näyttäytyä epänormaalina, joskin yleisenä seksuaalisena suuntautumisena (ks. Vänskä, 2011). Tällöin sen normatiivisuutta voidaan myös purkaa. Queer hahmottuu tässä esityksessä niin tekeillä olevan kirjallisuuskasvatustutkimuksemme käsitteenä, tutkimuksen tiedonintressinä eli sitoutumisena emansipaatioon kuin tutkimiemme kirjojen hahmojen (kehkeytyvän) identiteettinä.

Esitämme kahden suomalaisen kuvakirjan, *Koira nimeltään Kissa* (Kontio & Warsta, 2015) ja *Ensilumi* (Teräs & Ruohonen, 2022) luennan esimerkkinä siitä, miten queer-teoriaa voidaan hyödyntää lisäämään tietoisuutta eronteista haastamalla sukupuolen tarkastelun pysyvänä ja norminmukaisena kategoriana. Esitämme myös, että queer-luenta mahdollistaa erontekojen tunnistamista ja huomioimista intersektionaalisina.

Tarkastelemme lisäksi queer-luennan hyödyntämistä kirjallisuuskasvatuksessa yhdenvertaisemman ja tasa-arvoisemman tulevaisuuden edistäjänä. Queer-teemat eivät ole mikään uusi ilmiö lastenkirjallisuudessa (ks. Österlund, 2019). Kasvatukseen ja koulutukseen liittyy eittämättä tulevaisuusnäkökulma: queer-teoria voi näyttää keinoja nähdä, ymmärtää ja tehdä toisin. Tulevaisuusnäkökulman myötä nostamme esille myös queer-utopian, joka Muñozia (2009) mukaillen on tilan ja mahdollisuuden antamista sille, että tulevaisuus voi olla hyvinkin toisenlainen.

Venla Korhonen

Emerald Fennellin *Saltburn*-elokuvan queerit säröt

Emerald Fennellin ohjaama ja käsikirjoittama tragikoominen ja psykologinen draamaelokuva *Saltburn* (Yhdysvallat & Iso-Britannia 2023) herätti ilmestymisvuonnaan paljon keskustelua. Elokuva sai jonkin verran kritiikkiä sekavasta juonesta ja ylenpalttisesta teatraalisuudesta;

toisaalta monet kriitikot ja katsojat ihastelivat esimerkiksi elokuvan goottilaisvaikutteista visuaalista ilmettä ja näyttelijöiden suorituksia. Huomion terävin kärki suuntautui kuitenkin elokuvan seksikohtauksiin, joiden koettiin rikkovan hyvän maun rajoja: kohtaukset kuvaavat epänormatiivisia haluja ja koettelevat tabuaihteita. Elokuvan synnyttämät lukuisat meemit ja keskustelut ovat ilakoineet kohtausten röyhkeydellä ja absurdiudella mutta paikoin myös ilmaisseet hämmennystä tai paheksuntaa epäkonventiaalisia seksuaalisuuden kuvauksia kohtaan. Tulevassa artikkelissani ja tässä siihen pohjaavassa esitelmässäni tarkastelen *Saltburnin* kolmea paljon huomiota herättänyttä seksikohtausta queer-teoreettisen linssin läpi. Asemoin *Saltburnin* osaksi 2000-luvulla ilmestyneiden queer-elokuvien jatkumoa ja tutkailen kolmen keskeisen kohtauksen rinnalla myös muita elokuvan sisältämiä queer-elementtejä. Kysyn, mistä kohtausten aiheuttamassa kohussa tarkalleen on kyse: miksi muutoinkin queerin elokuvan kenties queereimmat aspektit ovat pysäyttäneet ja yllättäneet katsojat ja tietyllä tapaa säröyttäneet katsomiskokemusta?

Kari Silvola

Miesmallin autoetnografinen seulonta syvien neuroverkkojen homotutkassa: Voiko tekoäly ennustaa seksuaalisen suuntautumisen vai onko kysymys "homo vai hetero" väärin?

Luovan kirjoittamisen alan artikkelini tarkastelee maskuliinisuuden ja seksuaalisuuden kertomuksia teknologian välittämässä maailmassa. Kysyn, millaisia kertomuksia tekoäly (AI) ja syvät neuroverkot (DNN) kertovat näistä teemoista ja miten ilmiöiden kääntäminen kielelliseen muotoon vaikuttaa ja miten parametrien takana olevat kertomukset esioletuksineen vaikuttavat tekoälyn tuotoksiin.

Homotutkatutkimus on muuttunut käyttäytymisen tutkimuksesta biologispohjaiseen anatomian tutkimukseen. Perustan tutkimukseni queer-teorioille, kun tarkastelen homokäsitteen merkityksenmuodostumista. Hyödynnän autoetnografista kirjoittamista antamalla äänen omaelämäkerralliselle ja tunnustavalle minälleni, kun analysoin kriittisesti teknologian kykyä ennustaa henkilön seksuaalinen suuntautuminen kasvojen morfologian perusteella. Käytän esimerkkinä erästä viimeaikaista tekoälypohjaista homotutkatutkimusta ja sen kasvojen tunnistusalgoritmia, joka on koulutettu ennustamaan seksuaalinen suuntautuminen sosiaalisesta mediasta kerätyistä kasvokuvista.

Kari Silvola on projektitutkija ja kirjoittamisen tuntiopettaja Jyväskylän yliopistossa, kirjailija ja NORMA International Journal for Masculinity Studies -lehden kirjallisuustoimittaja. Hän työskentelee luovien tutkimusmenetelmien parissa, tutkii tunnustamalla ja pyrkii parhaillaan uudistamaan Augustinuksen, Rousseau'n ja Foucault'n tunnustamisen perinnettä paljastusten kyllästävässä nykykulttuurissa, jossa minuudesta kertomisessa on tapahtunut murros.

Antu Sorainen, PhD, Docent, PI

Queering the spectre of refusals, secrets and deceit in representations of gay male grief when facing the sudden death of a loved one in *The Razor's Edge*, *Tore* and *Good Grief*

The essay explores queer grief in cultural products, and in historical terms. It wonders at the spectre of secrets, avoidance, and bursts in the representations of male queer grief much before and long after of the initial outburst of the AIDS pandemic. It looks at these issues by discussing the representations of complex gay grief in two Netflix tv series – *Tore* (2023) and *Good Grief* (2023) – and the figure of Larry in W. Somerset Maugham's novel *The Razor's Edge* (1944). The points that link the three case studies is the queer (gay) male struggle with witnessing a sudden death of an important person who also has a secret, or when the griever himself seems to have secret.

In refusing a normative grief (Larry and Tore), or being forced to refuse that (Tore and Marc) form scenes for energy and new connectedness, enabling the griever to connect with the living in queering ways which makes life better for all. They move between one historical moment and the present, and undermine the linear, sequential logic of normative time in getting 'lost' and queering grief, allthwhile their stories follow some normative plot lines and devices that are familiar from literature. The analysis suggests that when grief comes suddenly, contains deceit and refuses to follow expectations of normative grief, it could queer our understandings of grieving as non-productive time.

1.E Kokeellisen kirjallisuuden kirjo

To 23.5. klo 12.30–14.30

Miikka Laihin

”Satura kävi täällä” – pompeijilaiset fragmentit 2000-luvun kokeellisena runoutena

Mikael Bryggerin kokeelliseen runoteokseen *Valikoima asteroideja* (2010) sisältyy tekstimateriaalia, jonka alkuperäksi nimetään kokoelman sisällysluettelossa Pompeijin kaupunki, Vesuviuksen purkauksessa vuonna 79 tuhoutunut alue. Bryggerin teoksen kolme suomeksi käännettyä pompeijilaista tekstifragmenttia ja niihin kytkeytyvät ”sananeliöt”, antiikin visuaaliset sanaleikit, toimivat käsitystä kielen ja etenkin kirjoituksen materiaalisesta historiallisuudesta laajentavina kokeellisina ilmaisukeinoina. Samalla ajatus tuhansia vuosia vanhasta kirjoituksesta kokeellisen nykykirjallisuuden materiaaivarantona tuntuu ristiriitaiselta: millainen on antiikin läpikotaisin katalogisoidun, tutkitun ja kanonisoidun kirjallisuuden rooli kieltä, kirjoitusta ja kirjallisuutta välillä radikaalistikin uudistamaan pyrkivän kokeellisen ilmaisun näkökulmasta?

Kieltä ja kirjallisuutta uudistamaan pyrkivän kokeellisen runovirtauksen ohella Bryggerin ratkaisu käyttää antiikin tekstifragmentteja teoksena materiaalina kytkeytyy myös suomalaista runoutta 2010-luvulla osaltaan määrittäneeseen fragmenttimuotoisen ilmaisun lisääntymiseen. Tekstifragmentti ilmaisullisena muotona on historiallisesti painokas paitsi antiikkiin, myös esimerkiksi saksalaiseen varhaisromantiikkaan linkittyvien ilmiöiden myötä.

Esitelmässäni kysyn, mistä antiikin graffitien toistamisessa kokeellisen runoteoksen sivuilla on kyse, mitä tuhansia vuosia vanhat tekstit näin raamitettuina ilmaisevat. Nivellän antiikin seinäkirjoitusten tutkimustradition kokeellisen nykyrunouden tutkimuksen käsitteellistykseen ja näkökulmiin. Antiikin graffiteja tutkineen Kristina Milnorin (2014) kaunokirjallisen maiseman (literary landscape) käsitteellistystä hyödyntämällä luen esitelmässäni esille antiikin kirjoituksen ja (kotimaisen) kokeellisen nykyrunouden kytköksiä ja lomittumisia – tekstien ja ilmaisun historiallista materiaalista kirjoa, joka intensifioituu yksittäisen runokokoelman sivuilla.

Laura Piippo

Demediaatio ja epäonnistuminen romaanissa *Teppo joutuu lahtiin*

Esitelmässäni tarkastelen epäonnistumisen ja demediaation kirjoa ja kerronnallisia muotoiluja Jaakko Yli-Juonikkaan romaanissa *Teppo joutuu lahtiin* (2022). *Teppo joutuu lahtiin* on kokeellinen romaani, joka leikittelee kömpelöllä kielellä, kirjallisella epäonnistumisella, kirjaesineen muodolla ja demediaatiolla. Se on osa Yli-Juonikkaan kauhun ja salapoliisiromaanin lajipiirteitä yhdistelevää ponikirjasarjaa, joka nojaa nuorille suunnatun heppakirjagenren muotoon. Sarjan muut osat on julkaistu arvostetun suomalaisen kustantamon, Siltalan, toimesta, mutta *Teppo joutuu lahtiin* on 100 kappaleen omakustannepainos. Romaani on kirjava tyyliä ja samalla kunnianosoitus sekä genre-marginaalikirjallisuudelle. *Teppo joutuu lahtiin* tematisoi, dekonstruoi ja hyödyntää niin

sanottua kirjallista tuhontaa (Joensuu 2020). Teos demedioi romaanin esineenä: huonosti liimattu rakenne hajoaa helposti ja sen yhteen liimatut sivut repeilevät lukemisen aikana. Samalla sen temaattisissa käänteissä toistuu epäonnistuminen erilaisissa taiteellisissa projekteissa, kuten kirjan julkaisemisessa, kun erilaisten henkilökohtaisten ja ammatillisten suhteiden metaforinen liima alkaa menettää otettaan.

Heidi Haapasalo

Liukuvat (laji)kategoriat Maria Matinmikon kokeellisessa poetiikassa

Maria Matinmikko (s. 1983) on kirjoittaja, jonka tekstit kaihtavat lajimäärittelyjä. Teokset liikkuvat runouden, proosan ja esseen sekä myös muiden taiteenlajien kuin vain kirjallisuuden välimaastoissa ja marginaaleissa luoden uusia yhdistelmiä ja liikettä, joka haastaa totut ja vakaat kategoriat. Esitelmässäni keskityn pohtimaan, minkälaista hybridisyyttä ja liikettä Matinmikon poetiikka rakentaa muodon ja sisällön vuoropuheluna.

Matinmikon poetiikka on monella tasolla luokitteluja ja dikotomioita purkavaa ja kategorioista toisiin liukuvaa. Matinmikon tekstejä voi ajatella queer-kirjoituksena, joka kyseenalaistaa ajattelutapamme sukupuolen ja seksuaalisuuden kysymyksissä. Toisaalta Matinmikon ruumiillinen ja aistillinen kieli jatkaa ranskalaisen feminismin perinnettä, jossa kieli tutkii ruumiillisuutta ja ruumiillisuus läpäisee kielen. Monenlaiset kahtiajaot, kuten mieli–ruumis, proosa–runous, itse–toinen, sisäpuoli–ulkopuoli, maskuliininen–feminiininen, ovat Matinmikon teoksissa liikkeessä ja tutkimuksen kohteena.

Tarkastelen esitelmässäni Matinmikon poetiikkaa genrerajojen ylittämisten näkökulmasta ja suhteessa sisällön tasolla ilmeneviin muihin dikotomioiden ja luokittelujen ylityksiin. Genrerajojen ylittämistä voi kuvata lajihybridin tai monigenreisyyden käsitteillä. Ymmärrän kirjallisuudenlajit avoimina, muuttuvina ja vastavuoroisina jäsennyksinä, joihin tekstit ovat aina jossakin suhteessa ja jotka ohjaavat odotuksia tekstien lukemisesta.

Esitelmäni liittyy tekeillä olevaan väitöstutkimukseeni Matinmikon poetiikasta.

Tuuli Hongisto

Tekijä-käsitteen käytöstä tarinoiden tuottamisen tutkimuksessa

Tietojenkäsittelytieteen tutkimuksessa on pitkään oltu kiinnostuneita luovien tekstien tuottamisesta koneellisesti. 1960-luvulta lähtien tarinoiden tuottamisen tutkimuksesta (story generation research) on muodostanut oman tutkimusalan, joka on kiinteästi sidoksissa tekoälyn tutkimukseen. Tässä esitelmässä tarkastelen yhtä sekä kirjallisuudentutkimuksessa että tarinoiden tuottamisen tutkimuksessa keskeistä käsitettä, tekijyyttä (authorship). Keskityn erityisesti seuraaviin kysymyksiin: Kuinka tekijyyttä kuvataan tarinoiden tuottamisen tutkimuksessa (suhteessa kirjallisuudentutkimuksen tekijyyttä koskeviin käsitteellistykseen)? Entä kuinka koneen ja ihmisen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta kuvataan tutkimuksessa? Aineistonani on 25 tarinoiden tuottamisen tutkimuksen julkaisua viimeisen

vuosikymmenen ajalta. Aineisto on valikoitu perustuen viimeaikaisiin tieteenalan tilaa kuvaaviin katsauksiin.

Tekijyyteen liitetään kirjallisuudentutkimuksessa monia eri merkityksiä, kuten romanttinen käsitys kirjailijasta luovana nerona, kirjailijan institutionaalinen rooli sekä tekijä tahona, joka on vastuussa teoksen esteettisestä kokonaisuudesta. Tekijyydellä voidaan myös viitata yksinkertaisesti tekstuaaliseen kontrolliin – siihen, kuka (tai mikä) on tuottanut mitään osia tekstistä. Esitelmässä tarkastelen, missä määrin nämä tekijyyden eri ulottuvuudet ovat läsnä tarinoiden tuottamisen tutkimuksessa.

Elektronisessa kirjallisuudessa tekijyyttä ei usein voi määritellä yksioikaisesti: täysin konetuotetun ja täysin ihmisen kirjoittaman tekstin väliin mahtuu kokonainen kirjo ihmisen ja koneen välistä yhteistyötä. Tarinoiden tuottamisen tutkimuksessa tekijyyden määrittämiseen vaikuttavatkin kysymykset siitä, missä määrin ohjelmoija, ohjelma itse tai sille annettu data vaikuttavat teoksen kokonaisuuteen. Esitelmässäni erittelen, millä tavoin koneen ja ihmisen osuuksia kirjoitusprosessissa kuvataan tarinoiden tuottamisen tutkimuksessa: ketä tai mitä pidetään tekstien tekijänä?

2.A Kirjo ja moninaisuus kirjallisuushistorian kirjoituksessa II

To 23.5. klo 15.00–16.30

Olli Löytty

Presidenttiehdokkaiden kirjallisuusesseet kansakunnan puntarissa

Vuoden 2023–24 vaihteessa *Helsingin Sanomat* pyysi kaikkia presidenttiehdokkaita kirjoittamaan ”näkemyksensä Suomesta suomalaisen kirjallisuuden kautta”. Kahdeksan ehdokasta yhdeksästä ryhtyi toimeen: Mika Aaltola valitsi tarkasteltavakseen Juhani Ahon *Juhan*, Li Andersson Märta Tikkasen *Århundradets kärlekssaganin*, Sari Essayah Uuno Kailaan *Suomalaisen rukouksen*, Pekka Haavisto Mika Waltarin *Sinuhe egyptiläisen*, Harry Harkimo Väinö Linnan *Tuntemattoman sotilaan*, Olli Rehn Väinö Linnan *Täällä Pohjantähden alla* -trilogian, Alexander Stubb Sofi Oksasen *Puhdistuksen* ja Jutta Urpilainen Tove Janssonin *Muumi*-kirjat. Nämä kirjallisuusestetiikan perinteistä ponnistavat tekstit – samoin kuin niissä käsitellyt Suomen kirjallisuuden klassikot – muodostavat kiinnostavan kokonaisuuden, jonka avulla voi pohtia vallitsevia kirjallisuuskäsityksiä ja erityisesti kirjallisuuden suhdetta kansallistunteeseen. Olihan ehdokkaiden osoitettava äänestäjille yhtäältä se, että he tuntevat Suomen kirjallista kulttuuria, ja toisaalta se, että he osaavat tulkita sitä kansallisessa kehyksessä. Esitelmässä tarkennetaan kysymyksiin siitä, millaisia kansalaisia ehdokkaiden esseissä puhutellaan ja millaisin keinoin tuo puhuttelu tapahtuu. Ja lopulta: Millaista maailmankuvaa niissä pidetään ihanteellisena?

Anna Kuutsa, Tampereen yliopisto

Maria Jotunin dialogikerronnan yhteiskunnallisuus: narratologisen analyysin hyödyntäminen kirjallisuushistoriallisessa tutkimuksessa

Kotimainen kirjallisuushistoria on ollut laajalti kiinnostunut tekstin ja sen kirjoitushetken kontekstin suhteesta. Lajien ja periodien lisäksi kontekstoinnin kohteena on ollut esimerkiksi yhteiskunnallisia murroskohtia kuten modernistumista, työväenliikettä ja sota-aikaa, joihin teokset usein sisällöllisesti asemoituvat (kts. esim. Rojola 1999 [toim.]). Maria Jotunin tuotanto ei asetu yksinkertaisesti osaksi tämänkaltaista historiallista kontekstointia, sillä teokset sisältävät huomattavan vähän ajallisen asemoinnin kuvauksia – tekstien voi sanoa jopa väistävän sijoittumista mihinkään tarkkaan historialliseen hetkeen. Jotunin tuotannon voi kuitenkin tulkita osallistuvan kirjoitusaikana käytyyn yhteiskunnalliseen keskusteluun, joka koski naisten asemaa avioliitossa ja yhteiskunnassa laajemminkin. Jotuni kuvaa läpi koko mittavan tuotantonsa rakkauden ja avioliiton vaikutuksia hahmojen elämänkulkuun: teksteissä toistuvat vaihtelevista sosiaaliluokista tulevien ja erilaisissa elämänvaiheissa olevien naisten kuvaukset avioliittoon menemisestä tai menemättä jättämisestä, siinä olemisesta tai siihen liittyvistä toiveista. Esitelmässä käsitellän deskriptiivisen poetiikan (kts. esim. Isomaa 2021) mukaisen narratologisen tekstianalyysin avulla esiin nousevia dialogikerronnan kerronnallisia ja kielellisiä keinoja, joiden kautta tekstien voi tulkita kommentoivan naisten asemaa koskevia debatteja.

Esitelmä pohjautuu viimeistelyvaiheessa olevaan väitöskirjaan, joka kartoittaa Maria Jotunin proosatuotannon dialogikerronnan yhteiskunnallisuutta. Esitelmässä käsittelen sitä, millaisia tuloksia narratologisen tekstianalyysin metodi tarjoaa Jotunin tuotannon ja kirjoitusajan kontekstin suhteen tutkimukseen. Millaisia dialogikerronnan ja puheen esityksen keinoja Jotunin uudistuksellisessa vuoropuhelukerrontaan nojaavassa tuotannossa esiintyy? Ja mitä kertomusteoreettista ja kirjallisuushistoriallista merkitystä näillä tekijän tuotannon poeettisilla keinovarannoilla – ja niiden tutkimuksella – voi olla?

Heidi Hakkarainen

Lastenkirjallisuuden käännökset 1800-luvun alkupuolella

Esitelmäni käsittelee lastenkirjallisuuden käännöksiä 1800-luvun alun Suomessa. Erilaisilla lapsille suunnattujen tekstien käännöksillä ja mukaelmilla oli tärkeä merkitys varhaisen lastenkirjallisuuden leviämisessä ennen vuotta 1850 (Appel, Christensen & Grenby 2023; Christensen & Appel 2021). Lapsille ja nuorille suunnatun kirjallisuuden käännökset olivat usein vanhoja tai tulivat kaukaa, ja tekstit liikkuvat paitsi tilassa myös ajassa kontekstista toiseen (Ks. Coillie & McMartin 2020). Monikielisen suomalaisen lastenkirjallisuuden historiassa käännöksillä oli tärkeä merkitys jo ennen 1800-luvun alkua (Bengtsson 2012). Myöhemmin varsinkin Suomalaisen Kirjallisuuden Seura oli merkittävä suomennoskirjallisuuden edistäjä (Riikonen et al. 2007). Varhainen Suomessa julkaistu lastenkirjallisuus oli usein käännöskirjallisuutta (Lehtonen 1981), mutta lastenkirjallisuuden kääntäjistä on suhteellisen vähän tietoa. Tässä esitelmässä tarkoitukseni on keskittyä lastenkirjallisuuden käännösten kasvavaan kirjoon etenkin 1840-luvulla sekä lastenkirjallisuuden kääntäjien esipuheisiin, joissa nämä ilmaisivat tavoitteitaan.

Lähteet

Appel, Charlotte, Nina Christensen & M.O. Grenby (2023). Introduction. *Transnational Books for Children 1750–1900: Producers, consumers, encounters*, eds. Charlotte Appel, Nina Christensen & M. O. Grenby. John Benjamins Publishing Company, 1–15.

Bengtsson, Niklas (2012). *Elävät aakkoset. Lasten ja nuorten käännöstietokirjallisuus 1600- ja 1800-luvuilla*. Avain.

Christensen, Nina & Charlotte Appel (2021). *Children's Literature in the Nordic World*. Aarhus University Press.

Coillie, Jan van & Jack McMartin (2020). Studying texts and contexts in translated children's literature. *Children's Literature in Translation: Texts and Contexts*. Routledge, 11–38.

Lehtonen, Ulla (1981). *Lastenkirjallisuus Suomessa 1543–1850: Kirjahistoriallinen tutkimus*. Paino S.

Riikonen, Hannu, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki ja Outi Paloposki (toim.) (2007). *Suomennoskirjallisuuden historia 1*, SKS

2.B Kirjallisuus, kirjoittaminen ja hyvinvointi II

To 23.5. klo 15.00–16.00

Mervi Nyfors

Kirjallisuusterapia edennyttä syöpää sairastavien hoidossa

Syöpä aiheuttaa merkittävää inhimillistä kärsimystä. Suomessa syöpä todetaan vuosittain noin 36 000 ihmisellä. Syöpään sairastumisen liittyy psyykkistä kuormitusta ja ahdistus- tai masennusoireistoa merkittävällä osalla potilaista. Psykososiaalisen ja emotionaalisen tuen tarve tunnistetaan monissa syövän hoitosuosituksissa (Wang et al. 2018, 1). Tätä on kuitenkin tarjolla terveydenhuollossa vielä rajallisesti.

Toteutetun tutkimuksen tavoitteena oli tuoda ryhmämuotoinen kirjallisuusterapia edennyttä syöpää sairastavien potilaiden psykososiaalseksi ja emotionaaliseksi tueksi. Seitsemän edennyttä syöpää sairastavan potilaan ryhmä käytti koulutetun ohjaajan johdolla kirjallisuusterapeuttisia menetelmiä sairauden herättämien ajatusten ja tunteiden tutkimiseksi.

Ryhmän ohjaajan (Mervi Nyfors) kehittämä kirjallisuusterapeuttinen menetelmä Elämänpuu sisälsi kirjallista-, kuvallista- ja audiovisuaalista aineistoa, Green Care luontovoiman näkökulmia sekä Mindfulness-tyyppisiä harjoituksia ja menetelmän tavoitteena oli potilaiden emotionaalisen yksinäisyyden vähentäminen, yhteyksien vahvistaminen itseen, muihin ja luontoon ja näiden yhteyksien sanoittaminen kirjoittamisen ja kerronnan kautta.

Kvalitatiivisessa analyysissä tarkasteltiin potilaiden tuottamissa teksteissä esiin nousseita teemoja yhteyksiä vahvistavasta näkökulmasta. Luontoaiheinen metafora- ja Mindfulness-työskentely auttoivat potilaita verbalisoimaan yhteyksiä toisiin, luontoon, itseen sekä omiin voimavaroihin ja haavoittuvuuksiin.

Ryhmä käsitteli sekä rakentavia että destruktiivisia tunteita. Käsitellyt tunteet, jotka vahvistivat ja ylläpitivät yhteyksiä, olivat rakkaus, toivo ja kiitollisuus. Näitä tunteita pidettiin tukea tuottavina ja niitä haluttiin vaalia. Emotionaalinen kirjoittaminen tarjosi hallitun ja turvallisen keinon tarkastella destruktiivisia tunteita, kuten eksistentiaalista tai emotionaalista yksinäisyyttä ja luopumista.

Johanna Holopainen

Kirjoitetut rintasyöpäkokemukset ja kirjallisuusterapeuttisen ryhmän prosessi

Tutkin väitöskirjassani rintasyöpäkokemuksista kirjoittamista ja vuorovaikutteista kirjallisuusterapeuttista ryhmäprosessia kokemusten käsittelyn ja jakamisen mahdollistajana. Vastaan kysymyksiin miten kirjallisuusterapeuttinen työskentely sopii rintasyöpäkokemusten käsittelyyn ja miten sairauden kokemuksia merkityksellistettiin kirjoittamalla?

Keräsin tutkimukseni aineiston ohjaamalla rintasyövän sairastaneiden kirjoittajaryhmää vuoden 2019 ajan. Tutkimuksen aineisto koostui osallistujien kirjoittamista teksteistä,

haastatteluista ja osallistujille teetetyistä itsearviointikyselyistä. Rekrytoin ryhmän yhteistyössä Keski-Suomen Syöpäyhdistyksen ja Rintasyöpäyhdistyksen kanssa. Ryhmään osallistui 4–6 osallistujaa.

Muodostin rintasyövän sairastaneiden kirjallisuusterapeuttisesta prosessista kokonaiskuvan, joka koostuu ohjaajan merkityksestä, ryhmän toimintaan osallistumisen kokemuksista ja sairauden kokemuksista kirjoittamisesta. Tutkimukseni tieteenfilosofinen perusta on fenomenologinen, ja ryhmään osallistujien subjektiiviset kokemukset ja maailmasuhde voidaan nähdä aineistoni analyysin lähtökohtina. Ryhmän toimintaan osallistumisen kokemuksia lähestyin fenomenografisen lähestymistavan kautta ja kiinnitin huomioni osallistujien kokemisen tapoihin. Sairauden kokemuksista kirjoitettuja tekstejä taas tarkastelin tulkitsevan fenomenologisen analyysin (IPA) valossa, mikä mahdollisti subjektiivisen kokemuksen tarkastelun kunkin osallistujan osalta.

Tutkimustuloksina esitän, että kirjoittajaryhmän ilmapiiri mahdollisti tunteiden ilmaisun ja tuntemusten käsittelyn yhteisesti keskustelemalla. Lisäksi ohjauksen merkitystä korostettiin. Ryhmäni osallistujat kokivat merkityksellisenä myöskin ryhmätoiminnan myötä muodostuneen yhteisöllisyyden, jonka myötä osallistujat kokivat tulleen ymmärretyksi ja saaneensa tukea muilta ryhmäläisiltä. Kirjoituksista nousi esiin syöpäkokemusten vaikuttavuus laajalti henkilöön itseensä, hänen toimintaansa ja läheisiinsä. Kirjoittamalla oli mahdollista tehdä näkyväksi keinoja selviytyä, jatkaa eteenpäin, oivaltaa omaa kyvykkyyttään ja nähdä uusia mahdollisuuksia itsestä toimijana erilaisissa rooleissa. Kokemusten reflektointi kirjoittamalla mahdollisti ymmärryksen lisääntymisen suhteessa koettuun ja uusien merkitysten muodostumisen, jota edesauttoi myös ryhmältä saatu palaute.

Tutkimustani voidaan lukea kirjallisuusterapeuttisissa yhteyksissä ja hoidollisissa konteksteissa, esimerkiksi syöpään sairastuneiden kuntouttavan toiminnan suunnittelun yhteydessä. Tutkimus lisää tietoisuutta kirjallisuusterapiasta ja sen mahdollisuuksista, mm. rintasyöpään sairastuneiden psykososiaalisen tukiverkoston täydentäjänä ja kuntouttavana toimintamuotona. Kirjoitetuista rintasyöpäkokemuksista on luettavissa elämän eri osa-alueet läpäisevä kirjo, mikä lisää ymmärrystä sairauden kokemisesta.

Petra Partanen

Kerronnallinen toimijuus äitien kirjallisuusterapeuttisissa vertaisryhmissä

Suomea pidetään maailman parhaana paikkana saada lapsia. Silti merkittävä osa suomalaisista synnyttäneistä vanhemmista kokee vauvavuoden aikana masennusta ja yksinäisyyttä (THL, FinLapset 2020) ja suomalaiset vanhemmat kuuluvat tutkimuksen mukaan maailman uupuneimpiin (Roskam ym. 2021; Aunola ym. 2020). Syiksi tutkijat ovat esittäneet yksilökeskeistä kulttuuria ja intensiivisen vanhemmuuden kaltaisia kulttuurisia odotuksia. Erityisesti äiteihin kohdistuvat kulttuuriset odotukset ovat tänä päivänä ennennäkemättömän kovat (O'Reilly 2020, 25).

Väitöstutkimuksessani tarkastelen, voiko äitien kirjallisuusterapeuttisissa vertaisryhmissä syntyä kerronnallista toimijuutta, joka haastaa kulttuuriset odotukset. Kerronnallisella

toimijuudella tarkoitetaan kykyä käyttää, tulkita ja haastaa kulttuurisia tarinoita ja tehdä omaan elämään ja ympäröivään maailmaan liittyviä tulkinnallisia ja kerronnallisia valintoja (Meretoja 2019, 62). Kerronnallisen toimijuuden rinnalle hahmottelen tutkimuksessani diskursiivisen itsepuolustuksen käsitettä, joka keskittyy toimijan omia narratiivisia resursseja painottavaa kerronnallista toimijuutta selkeämmin haitallisiksi koettujen hegemonisten kertomusten metodiseen torjumiseen.

Kerronnallista toimijuutta ja diskursiivista itsepuolustustusta lähestyn Luce Irigarayn (1996, 127) lanseeraaman, kielellisen ilmaisun omaehtoisuutta kielijärjestelmässä kuvaavan naisten kielitalon käsittein. Tutkimuksessani tarkastelen, voiko kirjallisuusterapeuttinen työskentely auttaa äitejä rakentamaan oman talonsa kieleen — löytämään ja puolustamaan omaa ääntään kulttuurisia odotuksia vastaan.

Refleктоivalle lukemiselle ja kirjoittamiselle sekä ryhmässä tapahtuvalle vuorovaikutukselle perustuvan kirjallisuusterapeuttisen työskentelyn kautta on mahdollista tutkia monenlaisia suuria ja virallisia yhtä lailla kuin pieniä ja yksilöllisiä kertomuksia sekä vuoropuhelua niiden välillä (Ihanus 2009, 43–48.). Tällaisella työskentelyllä on siten oivalliset edellytykset tarjota puitteet myös äitien kerronnallisen toimijuuden tukemiselle, kielitalon rakentamiselle ja kokemusten kirjon veistämiseksi esiin monoliittimaisen äitimyytin uumenista.

Lähteet

- Aunola, K., Sorkkila, M., & Tolvanen, A. (2020). "Validity of the Finnish version of the Parental Burnout Assessment (PBA)." *Scandinavian Journal of Psychology*, 61(5), 714-722. <https://doi.org/10.1111/sjop.12654>.
- Ihanus, J. (2022). "Kirjallisuusterapia, terapeuttinen kirjoittaminen ja kertomukset." Teoksessa *Terapeuttinen kirjoittaminen*. J. I. (toim.). Helsinki: Basam Books, s. 19-84
- Irigaray, L. (1996). *Sukupuolieron etiikka*. Helsinki: Gaudeamus Kirja.
- Meretoja, H. (2019). "Metanarratiivisuus ja kerronnallinen toimijuus." *AVA/IN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti*, 16(2), 58–77.
- O'Reilly, A. (2020). "Maternal Theory: Patriarchal Motherhood and Empowered Mothering." *The Routledge Companion to Motherhood*, Routledge, 2020, 19–35.
- Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E. et al. (2021). "Parental Burnout Around the Globe: a 42-Country Study." *Affective Science* 2, 58–79 (2021). <https://doi.org/10.1007/s42761-020-00028-4>
- Vauvaperheiden hyvinvointi - Finlapset-kyselytutkimus 2020 Tilastoraportti 6/2021, 24.3.2021. THL.

2.C Luova yhteisöllinen kirjoittaminen II

To 23.5. klo 15.00–16.30

Kate Sotejeff-Wilson

Kyborgikirjoittaminen

Mitä tapahtuu, kun kirjoitat ilman konetta?

Mitä tapahtuu, kun kirjoitamme yhteisössä, vaikka koneen kautta?

Mitä tapahtuu, kun kone auttaa kirjoittamisessa?

Olemme kyborgikirjoittajia. Ihmisen ja koneen välinen raja ei ole selvää (Haraway 1985/2016). Kun tietokoneeni hajosi, tunsin itseni riutuneeksi; miten kirjoittaisin ilman kumppaninäyttöäni (läppärihän on ainakin kuin maanviljelijälle hevonen, ellei kumppanieläin)? Jos kirjoittaisin käsin, miten jakaisin tekstini? Aloitin tämän kirjoittamista eri koneella, ensin GoogleDocsissa, ilman tuttuja ohjelmia, viitteiden tarkistaessa verkossa ja puhelimesta. Myöhemmin kerroin tuskastani Zoom-kirjoitusryhmässämme. Toinen samaistui: kuin rahoituksensa päätyi, yliopisto katkaisi hänen Word-käyttöoikeuksiansa. Pystymmekö kirjoittamaan ilman konetta?

Olemme inhimillisiä kirjoittajia. Keho, aistit, tahmaiset affektit, valtasuhteet, ovat mukana kirjoittaessa (Sword 2023, Ahmed 2023). Kirjoitan tätä kirjoitusretriitissä, aurinkoisessa kattuhuoneessa, yhteisössä; äsken kävelimme järven jäällä. Kouluttautuessani kirjoitusretriittiohjaajaksi, ajattelin, että fasilitoidessa en ehdi kirjoittaa. Nyt, fasilitoimatta en ryhdistäydy kirjoittamiseen (ks. Pais Zozimo et al. 2023). Pystymmekö kirjoittamaan ilman kanssaihmisia?

Olemme tiedonsyöttäjiä (data subjects, rekisteröidyt, ks. Agarwal 2020). Kirjoitin tämän paremmin hallitsevani kielellä, painoin näppiä, ja DeepL teki raakakäännöksen tälle kielelle. Halusin vastustaa englannin valtaa →— entä koneen valta? Muutkin kirjoittajat tekevät niin (esim. de l'Horizon 2022). Kone nopeuttaa, standardisoi ja syö kirjoittamistamme. Meistä tulee tuotteliaita yhteistyöläisiä (ks. Ravn 2018/2022).

Kyborgikirjoittajia.

Kun ihmiset ja koneet kirjoittavat yhdessä, rakastelevammeko tekstiä (Cixous 1986/2022)? Millainen teksti syntyy?

Camilla Lindholm (Helsingin yliopisto) & Emilia Luukka (Tampereen yliopisto)

Käsitykset, käynnistäminen ja kirjoittamisen flow: Luovan kirjoittamisen harjoitukset yhteisöllisessä tieteellisessä kirjoittamisessa

Tieteellisen ja luovan kirjoittamisen nähdään usein kuuluvan kahteen eri maailmaan, mutta tieteelliseenkin kirjoittamiseen sisältyy luovuutta, jota erilaisin harjoituksin voidaan herätellä (Isosävi & Lindholm 2023). Kutsuimme keväällä 2022 yliopistomme jäseniä tutkimukseen,

jossa tarkastelimme kirjoittajien kokemuksia yhteisöllisestä ja itsenäisestä tieteellisestä kirjoittamisesta. Haastatteluihin osallistui 18 kirjoittajaa erilaisista taustoista, uravaiheista ja tiedekunnista.

Toteutimme neljä yhteisöllisen tieteellisen kirjoittamisen sessiota, joihin sisällytettiin luovan kirjoittamisen harjoitus. Sessioiden lämmittelyssä osallistujia kehoitettiin kirjoittamaan annetusta aiheesta vapaasti ennen tieteelliseen kirjoittamiseen siirtymistä. Kirjoitussessioita seurasivat fokusryhmähaastattelut, joissa käsiteltiin kokemuksia yhteisöllisestä ja itsenäisestä tieteellisestä kirjoittamisesta. Haastatteluaineisto analysoitiin fenomenologista menetelmää seuraten (Perttula 2018; Koskiniemi & Perttula 2013).

Tulokset koostuvat kolmesta erillisestä mutta sisäisesti johdonmukaisesta yleisestä merkitysverkostosta, jotka kuvaavat yhteisöllisen kirjoittamisen rakennetta osallistujien kokemana. Tarkastelemme osallistujien suhtautumista luovan kirjoittamisen harjoitukseen, sillä tämä esiintyi kaikissa yleisissä merkitysverkostoissa. Harjoitukset koettiin järjestelmällisesti positiivisina. Harjoitusten koettiin tukevan kirjoitustyön aloittamista sekä haastavien kirjoittamiseen liittyvien käsitysten ja tunteiden käsittelyä. Tulokset kannustavat sisällyttämään ja vakiinnuttamaan luovan kirjoittamisen harjoituksia yhteisölliseen tieteelliseen kirjoittamisessa.

Lähteet

İsosävi J & Lindholm, C (2023) *Yhteisöllisen kirjoittamisen opas*. Art House.

Koskiniemi, A & Perttula, J (2014) Teams leaders' experiences with receiving positive feedback. *Tilgai* 62(1): 59–74.

Perttula, J (2018) Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa: Perttula, J ja Latomaa, T (toim) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. Lapland University Press: 115–162.

Emilia Karjula

Lumoavat sommitelmat. Keijukaisten kanssa kirjoittamisesta

Väitöskirjassani (Karjula 2020) tarkastelin kirjoittamista rituaalin ja leikin käsitteiden avulla, uusmateriaalisesta filosofiasta sekä affektitutkimuksesta vaikuttuen. Työskentelin kirjoittajaryhmän kanssa sen harjoitteita ohjaten ja niihin osallistuen. Lähestyin yhdessä kirjoittamista affektiivisena sommitelmana (Slaby 2019), jossa inhimilliset ja muut toimijat muodostavat tilapäisen, huokoisen muodostelman. Sommitelman rajoja pidetään yllä rituaalien ja yhteisten puhetapojen avulla ja sen sisällä olemisen on kirjoittajalle ainakin jossain määrin houkuttelevampaa kuin ulkopuolelle jääminen. Sommitelmassa kirjoittaminen voi olla yhdessä lumoutumista, vieraidenkin ajatusten tai assosiaatioiden sallimista, virtaan antautumista.

Kaikesta tästä lumoavasta lipuvuudesta huolimatta tarvitsin väitöskirjatyön aikana myös pakotiedostoa. Se taas oli varattu tekstille, jolla ei ollut kohderyhmää, tavoitteita eikä aikataulua. Pakotiedoston lomo syntyi juuri tästä edesvastuuttomuudesta. Tämä kirjoittamissommitelma kuitenkin vinksautti siten, että pakotiedostosta muodostui pikkuhiljaa esikoisromaanini *Kuningatar Mab* (2024). Mab on intertekstuaalinen rakkaustarina, jonka

sommitteluun osallistuivat esimerkiksi Shakespearen näytelmät *Romeo ja Julia* ja *Juhannussyön uni* sekä niidenkin taustalla vaikuttava keijukasia käsittelevä folklore (ks. esim. Briggs 2002).

Esitelmässäni jatkan luovan kirjoittamisen affektiivisen sommitelman ajattelua ja tarkastelen, mitä tapahtuu, kun yhden kirjoittamisen yhteisöllisen sommitelman rajoilta lähtee liikkeelle toinen sommitelma. Miten sommitelmaa koossa pitävä affektiivinen lumovoima toimii yksin työstettävän tekstin kohdalla, ja millaisia toimijoita sommitelma vetää puoleensa?

Ehdotan esitelmän osaksi kirjoitusharjoitusta, jossa osallistujat luovat intertekstuaalisia henkilöahmoja ammentaen itselleen läheisistä teksteistä. Näin esitelmän sisälle syntyy taas uusia sommitelmia kirjoittajien, henkilöahmojen ja muiden tapahtumaan osallistuvien toimijoiden kesken.

Lähteet

Briggs, K. 2002. *The Fairies in Tradition and Literature*. Routledge.

Karjula, E. 2020. *Sommitellut muusat. Rituaali ja leikki luovan kirjoittamisen prosesseissa ja kirjoittajaryhmän toimissa*. ntamo.

Slaby, J. 2019. Affective Arrangement. Teoksessa J. Slaby & C. von Scheve (toim). *Affective Societies: Key Concepts*. Routledge, 109–118.

2.D Suomalaisen sarjakuvan moninainen historia ja nykyisyys I

To 23.5. klo 15.00–16.30

Leena Romu

Naiset suomalaisen sarjakuvan historiassa - lähtökohtia tutkimukselle

Viime vuosikymmenten aikana tehdyssä kansainvälisessä sarjakuvatutkimuksessa näkyy vahva tendenssi naisten sarjakuvahistorian kirjoittamiseen. Tutkimuksissa nostetaan esiin, kuinka naistekijöiden tuotanto, merkitys ja rooli on yleisissä sarjakuvahistorioissa sivuutettu ja korostetaan, että naisilla on sukupuolensa vuoksi ollut miestekijöistä poikkeavat mahdollisuudet tehdä ja julkaista sarjakuvia. Kirjallisuuden- ja taidehistoriantutkimuksessa feministinen ja emansipatorinen tiedonintressi unohdettujen naistaiteilijoiden esiin nostamisesta on näkynyt 1970-lähtien, mutta sarjakuvatutkimuksen suhteellisen nuoresta iästä johtuen nämä kysymykset ovat sarjakuvan kohdalla nostettu esiin myöhemmin.

Kirjallisuuskatsauksen avulla esitelmässä kysytään, millaisia metodologisia ja epistemologisia lähtökohtia naisten sarjakuvahistoriaa kirjoittava tutkimus asettaa, miten kansainvälisen tutkimuksen havainnot soveltuvat suomalaisen sarjakuvahistorian tarkasteluun ja miten feministinen kirjallisuuden- ja taidehistoriantutkimus voivat toimia peilauspintoina feministiselle sarjakuvahistoriankirjoittamiselle.

Sarjakuvahistorian ymmärtämisen apuna esitelmässä toimii ymmärrys sarjakuvasta erityisenä kulttuurisena kenttänä, jolla vallitsevat valtasuhteet ja säännöt ohjaavat ketkä kentällä toimivat ja minkälaista toimintaa arvostetaan. Tästä näkökulmasta katsottuna keskeisiä kysymyksiä ovat: Missä naistekijät ovat julkaisseet sarjakuviaan ja miten voimme löytää niitä? Keillä on ollut mahdollisuus tehdä sarjakuvia ja miksi? Millaisia sarjakuvia naiset ovat tehneet? Toimijuuden, aseman ja työskentelyolosuhteiden lisäksi kansainvälisessä tutkimuksessa nostetaan usein esiin representaation ja itserepresentaation taso: miten naistekijät ovat historian saatossa käyttäneet sarjakuvaa välineenä naisten elämän ja kokemusten kuvaamiseen?

Esitelmässä käsitelty tiedontuottamiseen ja historiankirjoittamiseen liittyvät kysymykset toimivat perustana Romun tutkimukselle "Moninaisuus suomalaisessa sarjakuvahistoriassa - Vähemmistöt ja itserepresentatio" -hankkeessa (2023-2026, SLS & Kulturfonden).

Anna Vuorinne

Sateenkaarevaa tietoa, aktivismia ja huumoria: Sarjakuva Seta ry:n jäsenlehdessä 1970-luvulta 2000-luvulle

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen elämää ja kokemuksia käsittelevä sateenkaarisarjakuva on noussut 2000-luvun kuluessa yhä näkyvämmäksi ilmiöksi niin Suomessa kuin ulkomailla. Sateenkaarisarjakuva kukoistaa erityisesti internetissä ja pienlehdissä, mutta valloittaa kiihtyvällä tahdilla myös perinteisten kustantamoiden katalogeja. Sateenkaarisarjakuva ei ole kuitenkaan pelkästään 2000-luvun ilmiö. Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta käsittelevää sarjakuvaa on tehty ja julkaistu aiemminkin,

valtavirtakulttuurin marginaalissa ja perinteisten sarjakuvajulkaisujen ulkopuolella. Esitelmäni tarkoitus on luoda katse näille katvealueille ja valottaa suomalaisen sateenkaarisarjakuvan varhaisempia vaiheita. Kartoitan suomalaisen sateenkaarisarjakuvan historiaa keskittymällä ihmisoikeusjärjestö Seta ry:n jäsenlehdessä (Seta-lehti, Z, Voltti) ilmestyneeseen sarjakuvaan. Vuosina 1975–2009 ilmestynyt lehti oli merkittävä sateenkaariyhteisön äänenkannattaja, joka tarjosi tilaa myös sateenkaareville sarjakuville. Käyn esitelmässäni läpi Setan lehdissä julkaistua sarjakuvaa ja sen tekijöitä vuosien varrelta. Kiinnitän huomiota erityisesti sarjakuvan käyttötarkoituksiin. Sarjakuvalla on lehdessä monenlaisia rooleja, jotka ulottuvat tiedonvälityksestä viihdyttämiseen ja mainonnasta aktivismiin. Lisäksi tarkastelen sitä, miten lehdessä julkaistut sarjakuvat representoivat sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta ja osallistuvat neuvotteluihin sateenkaari-identiteeteistä ja -yhteisöistä. Korostan esitelmässäni aikakauslehdistön roolia ja vähemmistöpositiosta tuotetun sarjakuvan merkitystä suomalaisen sarjakuvan historiassa. Esitelmä liittyy meneillään olevaan, suomalaisen sateenkaarisarjakuvan historiaa käsittelevään tutkimukseeni Moninaisuus suomalaisessa sarjakuvahistoriassa: Vähemmistöt ja itserepresentaatio -hankkeessa (2023–2026, SLS & Svenska kulturfonden).

Aura Nikkilä

Medeiasta Muumipappaan: Intervisuaalisten viittausten kirjo Tympeissä tytöissä

Riina Tanskasen Tympeät tytöt on feministinen taideprojekti, joka sai alkunsa Instagram-tilinä vuonna 2020. Sittemmin Tympeät tytöt on materialisoitunut sarjakuvakirjaksi, useammaksi taidenäyttelyksi ja vaatemallistoksi. Tanskanen itse kutsuu projektia ”tyttömäiseksi yhteiskuntakritiikiksi”, jossa söpön ja groteskin välillä heilahteleva estetiikka yhdistyy teräviin huomioihin siitä, minkälaista on elää tyttönä ja naisena patriarkaalisten rakenteiden lävistämässä kapitalistisessa yhteiskunnassa.

Tanskasen Instagram-postaukset ja sarjakuvat vilisevät viittauksia paitsi feministiseen teoriaan myös länsimaisen kirjallisuuden historiaan. Siitä huolimatta Tympeät tytöt on lähtökohtaisesti yleistajuinen projekti, sillä Tanskasen tavoitteena on saavuttaa myös sellaisia yleisöjä, joille feminismin sanasto ei ole ennestään tuttua. Tässä Tanskasen voi sanoa myös onnistuneen, ainakin siinä mielessä, että Tympeiden tyttöjen Instagram-tilillä on enemmän seuraajia kuin monilla muilla suomalaisilla feministisillä vaikuttajilla ja ilmestyessään vuonna 2021 Tympeät tytöt -sarjakuvakirjan ensimmäinen painos myytiin loppuun viikossa. Vuonna 2022 Tanskanen sai Tympeiden tyttöjen ansiosta Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon.

Esitelmässäni keskityn erityisesti Tanskasen Instagram-postausten ja sarjakuvien intervisuaalisiin viittauksiin ja analysoin näiden muun muassa populaarikulttuurista ja taidehistoriasta ammentavien viittausten merkityksiä Tympeät tytöt -projektissa.

2.E Kielten ja kulttuurien moninaisuus

To 23.5. klo 15.00–16.30

Laura Tammilehto

Murteen moninaisuus ja pohjoisen paikan tuntu Katja Ketun tuotannossa

Kaunokirjallisuudessa käytetty murre ei aina vastaa puhuttua kieltä tai esimerkiksi kielitieteen käsityksiä murteista. Kirjallisuuden murre voi olla kokeilevaa, ja käyttäessään murteita teoksissaan kirjailija osallistuu niistä käytäviin neuvotteluihin. Kaunokirjallisessa murteen käytössä tehdyt ratkaisut paitsi kertovat puhutussa kielessä tapahtuvista ilmiöistä, myös vaikuttavat lukijoiden käsityksiin murteista, murteen puhujista ja paikoista, joissa murretta puhutaan.

Tarkastelen esitelmässäni Katja Ketun kaunokirjallista tuotantoa murteen käytön ja paikan tunnun (sense of place, ks. Tuan 2004) näkökulmista. Kettu luo teoksiinsa pohjoisen paikan tuntua tavoilla, jotka osin noudattavat ja osin rikkovat murteiden käytön konventioita. Pohjoinen ja rajojen ylittäminen näkyvät myös teosten tematiikassa.

Esitelmäni pohjautuu tekeillä olevan väitöskirjani toiseen osatutkimukseen. Tutkimus edustaa sociolinguistiikkaa mutta lainaa lähestymistapoja myös humanistisesta maantieteestä ja kirjallisuudentutkimuksesta. Teoreettisesti tutkimus kytkeytyy jälkistrukturalistisen tiläkäsityksen ajatukseen murteista ja paikoista sosiaalisesti rakennettuina ja rakentuvina konstruktioina (ks. esim. Cresswell 2014; Halonen ym. 2020; Johnstone 2011). Esitelmässä esittelen, millaista murrepiirteiden variaatiota seitsemästä teoksesta koostuvassa aineistossa esiintyy ja miten variaatio kytkeytyy aineistossa paikan tunnun syntymiseen. Samalla pohdin, millaista konstruktioita Katja Ketun teokset rakentavat pohjoisesta ja miten kieli, kirjallisuus ja paikat kietoutuvat toisiinsa.

Lähteet

Cresswell, Tim 2014. *Place: An Introduction*. 2. painos. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated.

Halonen, Mia, Nyström, Samu, Paunonen, Heikki & Vaattovaara, Johanna 2020. *Stadin syntinen* s. Helsinki: Art House.

Johnstone, Barbara 2011. Language and Place. Teoksessa Rajend Mesthrie (toim.), *The Cambridge Handbook of Sociolinguistics*, 203–217. New York: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511997068.017>

Tuan, Yi-Fu 2004. Sense of Place: Its Relationship to Self and Time. Teoksessa Tom Mels (toim.), *Reanimating Places: A Geography of Rhythms*, 45–55. London: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315245218>

Kaisu Rättyä

Kielten ja kulttuurien kirjo Hannele Huovin *Lasiaurinko*-romaanissa

Moninaisuus ja monikulttuurisuus on ollut lastenkirjallisuuden tutkimuksessa yleinen aihepiiri 2000-luvun alkupuolelta saakka, kuten *Children's Literature Global and Local: Social and Aesthetic Perspectives* (2005) julkaisussa todennettiin ja minkä Anna Rastas johdannossaan teokseen Kaikille lapsille: lastenkirjallisuus liikkuvassa, monikulttuurisessa maailmassa (2013) vahvistaa. Suomalaisessa lastenkirjallisuudentutkimus on ollut kiinnostunut etenkin monikulttuurisuudesta kuvakirjoissa (Pesonen 2013, 2017). Kotimainen tutkimus nuortenromaanien monikulttuurisuudesta on vähäistä, samoin kuin historiallisten nuortenromaanien. Tarkastelenkin Hannele Huovin historiallista nuortenromania *Lasiaurinko* (1996) monikulttuurisuuden näkökulmasta. Romaanin tapahtumat sijoittuvat monikulttuurisen lasitehtaan ympäristöön, ja juoni rakentuu nuoren pojan tappoon liittyvien kysymysten ympärille. Aiemmassa tutkimuksessani tarkastelin Huovin romaanien teeman syventämistä kerronnallisilla rakenteilla ja empaattista reflektivismiä (Rättyä 2023). Tässä esityksessä avaan 1800-luvun loppupuolelle sijoittuvaa romaania empatian kehityksessä (Hogan 2018; Keen 2007). Tutkin, millaista empatiaa *Lasiauringossa* on, miten henkilöiden tunteita käsitellään monikulttuurisuuteen ja kieleen liittyen. Rakennan myös näkemystä empatiaposition käsitteestä, jolla viitataan henkilöhahmoille tapahtumapaikkojen tai tekstuaalisten upotusten avulla luotuihin positioihin, joissa he joutuvat pohtimaan omia tai toisten tunteitaan. Virosta monikansalliseen työläisyhteisöön siirtymään joutunut päähenkilö Maria kokee ristiriitaisia tunteita, kun hän poikkeaa yhteisön saksalaisista, hollantilaisista, ruotsalaisista ja venäläisistä työntekijöistä sekä kieleltään että kulttuuriltaan. Kieleen, uskontoon ja monikulttuurisuuteen liittyvät aiheet tiivistyvät, kun yhteisö alkaa selvittää väkivaltaan syyllistyneiden henkilöiden motiiveja.

Maarit Soukka

Kieli-ihanteiden moninaisuutta suomalaisessa sotienjälkeisessä modernismissa

Esitelmässäni luon katsauksen sotienjälkeisellä suomalaisella kirjallisuuden kentällä esiintyneisiin moninaisiin näkemyksiin kielestä ja kielen ideaaleista. Analysoin aihetta kontrapunktisen luennan läpi. Kielen keskeisyys suomalaisessa modernismissa on tuotu esiin niin aikalaiskirjoituksissa kuin myöhemmässä tutkimuksessakin. Esitelmässäni tarkastelen sitä, mitä tämä keskeisyys käytännössä tarkoitti: mitä kielestä puhuttiin, minkälaiset näkemykset saivat eniten ääntä, minkälaisia näkemyksiä esiintyi marginaalissa. Tästä tarkastelusta selviää, ettei kielen alue sotienjälkeisessä kontekstissa ollut mitenkään yksioikoinen. Vanha kieli koettiin huonoksi, uutta etsittiin monesta suunnasta, joskus löydettiin, joskus jäätin epätoivoon kielen tuntuessa kerta kaikkiaan riittämättömältä. Toimivamman kielen toivossa käännettiin niin menneisyyden, lapsen puhtaaksi koetun mielen kuin luonnonkin puoleen. Samalla käsityksiä kielestä haastettiin ja lavennettiin, kieli kytkeytyi kokemuksen tapoihin ja maailmassa olemiseen, kieli erkaantui kirjaimista, äänneistä ja säännöistä. Kielen pohdinta näkyy ylittäen niin kirjallisuutta koskevissa lehtiteksteissä ja radio-ohjelmissa kuin kaunokirjallisuudessa metakielellisinä pohdintoina ja käytännön kielellisinä valintoina. Asetan esitelmässäni nämä aineistot vuoropuheluun keskenään ja tarkastelen erilaisten kielinäkemysten muodostumista, kriisiytymistä ja yhdessä toimimista suomen ja ruotsin kielirajat ylittävässä kokonaisuudessa.

3.A Yksilön kokemus ja suhde yhteisöön

Pe 23.5. Klo 9.15–11.15

Riikka Pirinen

Kirjallisten epifanioiden kirjo. Uusia näkökulmia epifanian tutkimukseen

Esitelmässä tarkastellaan, kuinka kirjallisuudentutkimuksessa etenkin modernismiin yhdistetty kirjallinen epifania eli henkilöhahmon yhtäkkinen ja käänteentekevä oivallus tai valaistumisen hetki tarjoaa tuoreen näkökulman myös nykykirjallisuuden ja ei-fiktiivisten tekstien tarkasteluun. Esitelmä tarkentaa kirjallisen epifanian ja kerronnan etiikan väliseen yhteyteen ja kysyy, kuinka ja miksi nykyiset tarinankerronnan muodot hyödyntävät kirjallista epifaniaa, ja millaisia eettisiä ulottuvuuksia ja haasteita nämä epifanian käyttötavat tuottavat ja ilmentävät. Epifaniaa esiintyy nykytarinankerronnassa laidasta laitaan niin yhteiskunnallisia ja globaaleja epäkohtia käsittelevissä kertomuksissa kuin myös liikuttavissa, yksilökeskeisissä kokemuskertomuksissa.

Nykykirjallisuuden kertomusten sekä sanoma- ja aikakauslehtien yksilön kokemukseen keskittyvien tarinoiden tekstianalyysi rinnakkain havainnollistaa, kuinka epifaniat kietoutuvat etenkin kirjallisen kokemuksen ja äänen esittämisen sekä kerrottavuuden kysymyksiin. Modernistisessa näkemyksessä epifania ymmärretään kirjallisena trooppina, joka henkilökohtaisena oivalluksena vangitsee henkilöhahmon subjektiivisen kokemuksellisuuden ja limittyy teemoihin kokemuksen, kielen ja tiedon välisistä suhteista. Usein kliimaksia kertomuksessa edustava epifania on myös elimellisesti juonen elementti ja kytkeytyy aristoteeliseen kirjallisuudentutkimuksen traditioon. Epifanian traditiot huomioiden esitelmä tarkastelee erilaisia tekstejä analysoiden, millaisia uusia merkityksiä ja käyttötapoja epifania saa nykytarinankerronnan muodoissa sekä uusissa kirjallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa. Epifanian muutosten ja merkitysten syitä pohditaan esitelmässä suhteessa nykykulttuurin ja -kirjallisuuden tendenssien ja niin kutsutun tarinatalouden risteymiin. Lähestymistapa testaa näin myös epifanian käsitteen soveltuvuutta monitieteiseen kertomustutkimukseen.

Tatu Pajula

Liminaalisuuden kirjo – erilaisia välillisyyksiä Joseph McElroy'n varhaisromaaneissa

Tarkastelen esitelmässäni liminaalisuutta yhdysvaltalaisen kirjailijan Joseph McElroy'n kolmessa ensimmäisessä romaanissa *A Smuggler's Bible* (1966), *Hind's Kidnap* (1969) sekä *Ancient History* (1971). Liminaalisuus on alun perin antropologiassa kehitetty käsite, joka merkitsee olotilaa roolien ja statusten välillä. Alkuperäisessä kontekstissa se kuvaa siirtymäriittien keskimmäistä vaihetta, jossa riitti on alkanut muttei ole kuitenkaan vielä tullut päätökseen. Lähtökohdistaan käsite on laajentunut kuvaamaan kaikenlaista välimuotoisuutta esimerkiksi identiteetin, yhteiskunnan ja tilan tasoilla. Liminaalisuuden tutkimuksessa onkin esitetty kritiikkiä käsitettä kohtaan esimerkiksi siitä näkökulmasta, että sen avulla voi analysoida liian monia eri ilmiöitä. Liminaalisuus sopii erittäin moneen tilanteeseen, joten sen merkitys uhkaa liudentua ja hämärtyä; sen kirjo on mahdollisesti liian laaja. Erilaisia

vaihtoehtoja tähän paisumisen ongelmaan on esimerkiksi käsitteen rajoittaminen tai sen laajan kirjon hyväksyminen. Esitelmässäni liikun näiden puolien välillä kiinnostuneena siitä, miten säilyttää liminaalisuuden moniulotteisuus ja notkeus, mutta myös sen teoreettinen terä ja käsitteellinen voima. Pohdin tätä liminaalisuuden kirjoa kohdeaineistoni tasolla. McElroyn romaanit kertovat ihmisistä, jotka ovat eriävillä tavoilla liminaalisia. He ovat elämiensä välivaiheissa ja koettavat ymmärtää paikkaansa maailmassa. Analysoin esitelmässäni McElroyn teosten erilaisia liminaalisia piirteitä ja avaan niiden kirjon luomaa merkitysvyyhtiä.

Lotta Westerlund

Att fostra medborgare: Integrationsprocesser i *Folk och rövare i Kamomilla stad* och TV-serien *Muminrollet*

Spektrum. Att acceptera variation inom ett område. Min presentation kommer att behandla binaritet versus mångfald inom barnlitteratur från 1950 och 60-talet, speciellt *Folk och Rövare i Kamomilla stad* (1955) och TV-serien *Muminrollet* (1969). Dessa verk beskriver integrationsprocesser som försöker ta de avvikande (Rövarna/Muminfamiljen) och uppfostra dem in i det större samhället. De två integrationsprocesserna utfaller väldigt olika. I *Folk och Rövare* blir Rövarna fullt integrerade i samhället, och finner en ny lycka i att vara goda medborgare. I *Muminrollet* däremot misslyckas integrationen eftersom familjen redan är lyckliga och inte ser något större värde i att bryta upp sin egen vardag för det större samhällets skull. Dessa verk beskriver ett spektrum av upplevelser och uppfattningar kring vad individens plikt gentemot samhället är.

Jag kommer i min presentation att visa på hur musiken används i dessa båda verk för att understryka och fördjupa deras diskussion kring samhällsfostran. Presentationen hålls på svenska.

Tuukka Hämäläinen

Elokuvien tutkijahahmoista on moneksi

Kaikilla on jonkinlainen mielikuva tutkijoista ja tieteen tekemisestä. Mutta mistä se mielikuva on syntynyt? Vain osa ihmisistä tuntee tieteentekijöitä henkilökohtaisesti, eikä heitä näy mediassa kuin korkeintaan kommentoimassa päivänpolttavia aiheita. Siksi populaarikulttuurilla ja erityisesti elokuvilla on suuri vaikutus ihmisten tiedeasenteiden muovaamisessa.

Millaisen kuvan elokuvat sitten antavat tieteestä ja sen tekijöistä? Yllättävän monipuolisen. Historiallisesti miestutkijat ovat olleet yliedustettuina, mutta viime vuosikymmeninä tutkijahahmojen kirjo on laajentunut. Heitä nähdään useissa tyylilajeissa ja monenlaisissa rooleissa.

Keväällä 2024 ilmestyneen tietokirjamme *Tiedettä valkokankaalla: enemmän kuin Frankensteinin perintö* taustatyönä kävimme läpi yli 300 elokuvaa ja runsaasti niihin liittyvää akateemista kirjallisuutta selvittääksemme, miten tiedettä on kuvattu erityisesti länsimaisissa elokuvissa. Analysoimme tiedekuvausta 11 eri genressä: tieteiskauhussa,

seikkailuelokuvissa, elämäkertoissa, supersankarielokuvissa, komedioissa, scifissä, pohjoismaisissa elokuvissa, dinosauruselokuvissa, pandemiaelokuvissa, ilmastonmuutoselokuvissa sekä dokumenteissa. Lisäksi tarkastelimme miten tieteellisiä neuvonantajia on hyödynnetty elokuvien tekemisessä.

Kirjaa kirjoittaessa havaitsimme, että länsimaisissa elokuvissa tutkijat ovat perinteisesti olleet keski-ikäisiä miehiä, mutta hahmokaarti on viime vuosikymmenten aikana laajentunut. Elokuvien tutkijat työskentelevät lukuisilla eri tieteenaloilla, ja mustavalkoiset hyvä-paha-asetelmat ovat saaneet harmaan sävyjä. Tieteiskauhua ja scifiä lukuun ottamatta tutkijat esitetään pääosin positiivisessa ja sankarillisessa valossa, eikä elokuvien tiedekuva ole niin negatiivinen kuin usein kuvitellaan. Tutkijahahmojen monimuotoisuuden suhteen scifi-elokuvat ovat edelläkävijöitä ja tarjoavat monipuolisimman kattauksen erilaisia tieteentekijöitä. Myös 2000-luvun elämäkertaelokuvat ovat osoitus siitä, kuinka marginalisoituihin ryhmiin kuuluvia tutkijoita on alettu nostaa yhä enemmän esiin.

3.B Suomalaisen sarjakuvan moninainen historia ja nykyisyys II

Pe 24.5. klo 9.15–11.15

Niina Hanhinen

Kirjottu sarjakuva – ilmaisun kirjosta Hanneriina Moisseisen sarjakuvissa

Hanneriina Moisseinen on monipuolinen sarjakuva/taiteilija, joka käyttää ilmaisussaan niin piirrosta, tekstiä, animaatiota, kirjontaa, valokuvia, installaatioita, ääntä ja liikettä joko yksin tai yhdessä muiden taiteilijoiden kanssa. Tässä esityksessä tarkastelen Moisseisen sarjakuvailmaisua keskittyen erityisesti valokuvaan ja kirjontatöihin teoksissa *Isä* (2013) ja *Kannas* (2016).

Konferenssivierailla on mahdollisuus tutustua Moisseisen tuotantoon Suomen käsityön museossa (Jyväskylä), jossa on esillä näyttely *Ommeltuja sarjakuvia – Hanneriina Moisseinen* (20.4.–2.6.).

Lähteet

NIKKILÄ, Aura & VUORINNE, Anna 2020: "Encountering Others through Graphic Narrative. Layers of Empathy in Hanneriina Moisseinen's "The Isthmus".

NUUTINEN, Sanna 2022: Kirjottu sarjakuva ilmaisuna Hanneriina Moisseisen sarjakuvateoksessa "Isä".

ROMU, Leena 2017: "Dokumenttaarisuus, historiallisuus, eläimet ja kokemus Hanneriina Moisseisen sarjakuvateoksessa 'Kannas'".

Oskari Rantala

Valokuvan ja science fictionin jännite Avi Heikkisen sarjakuvaromaanissa *Valotusaika*

Vaikka sarjakuva yhdistetään perinteisesti viiva/tussipiirustukseen ("cartooning"), se on -- tai vähintäänkin sillä on potentiaalia olla -- moniaineksisia elementtejä yhdistelevä, multimodaalinen, monimediainen ja omnivorinen ilmaisun muoto. Sarjakuvakerronta voi koostua piirrosten ohella lähes mistä tahansa muusta graafisesta aineksesta, joka on mahdollista painaa sarjakuvasivulle tai esittää digitaalisen lukulaitteen näytöllä. Joissain tapauksissa tällä materiaalisella valinnalla voi olla myös merkitystä teoksen lukemisen ja tematiikan kannalta.

Yksi esimerkki tällaisesta teoksesta on Avi Heikkisen science fiction -sarjakuvaromaani *Valotusaika* (2019), joka koostuu kokonaisuudessaan valokuvista. Jokainen teoksen ruutu on valokuva, jossa sarjakuvaromaanin henkilöitä esittävät näyttelijät -- Heikkinen itse "näyttelee" myös teoksen pääroolia. Valokuvia on editoitu digitaalisesti erilaisilla filtereillä, jotka tuottavat jossain määrin perinteistä sarjakuvapiirrosta muistuttavan lopputuloksen, vaikka kuvat ovatkin tunnistettavissa valokuviksi.

Valokuvista sommiteltu sarjakuvakerronta on ollut sarjakuvahistoriassa tietyissä konteksteissa varsin yleistä, mutta suomalaisen sarjakuvan kentässä *Valotusaika* on ainutlaatuinen teos.

Erityisen mielenkiintoinen on tapa, jolla valokuvia käytetään science fictionin ja spekulatiivisen fiktion yhteydessä. Valokuvien käyttöä koskevassa sarjakuvatutkimuksessa niitä on pidetty keinona lisätä autenttisuutta, todenmukaisuuden tuntua ja nonfiktiivisyyttä, mutta *Valotusajassa* vaikutus on täysin toinen, sillä ne kytkeytyvät teoksen keskeiseen spefi-
elementtiin, tulevaisuuden ja menneisyyden paljastavaan kameraan.

Tarkastelen tapoja, joilla valokuvamateriaalin käyttö vaikuttaa teoksen kerrontaan, lukemiseen ja ilmaisun mahdollisuuksiin, sillä näyttelijöiden ja erilaisen rekvisiitan käyttö sekä kameran tekniset ominaisuudet asettavat huomattavia rajoituksia sille, minkälaisen asioiden esittäminen on valokuvasarjakuvassa ylipäättään mahdollista verrattuna piirrettyyn sarjakuvaan.

Ahto Harmo

Mainos, sarjakuva ja identiteetti

Ylioppilaslehdessä julkaistiin Armas J. Pullan tekemää Suomalaisen Kirjakaupan mainossarjakuvaa vuonna 1932. Mainoksen päähenkilön Nappula Tilisen kautta seurataan ensimmäisen vuoden ylioppilaan tempautumista mukaan ylioppilaselämään ja yliopistopolitiikkaan ajankohtaisia aiheita kommentoiden. Sarjakuva on pääosin hienovarainen esimerkki aitosuomalaisesta pyrkimyksestä ottaa akateeminen tila haltuunsa. Välistä sarjakuva leikittelee fiktiivisen keskushahmon kautta tekijänsä ja tämän tuolloisen kirjailijaparin Mika Waltarin tuotannolla.

Esitelmässä etsitään yhtäältä vastauksia siihen, miten mainossarja voi olla puhutteleva jatkosarjakuva ja miten sillä voidaan osallistua identiteetin rakentamiseen tuotteen mainostamisen ohessa, ja toisaalta tarkastellaan sitä, miten tilaustyönä tehdyssä mainoksessa tekijä voi kuvituksin ja kirjallisin keinoin kertoa muustakin kuin mainostettavasta tuotteesta tai siihen liitetyistä mielikuvista. Miten mainossarjakuva edistää sekä mainostajan, mainoksen julkaisijan että mainoksen tekijän eli sarjakuvataiteilijan ja kirjailijan pyrkimyksiä?

Samalla, kun mainos peilaa vallitsevia yhteiskunnallisia oloja ja kertoo aatehistoriallisista suuntauksista, sarjakuva kommentoi pilakuvan tavoin ajankohtaisia aiheita. Sarjakuvan keskushahmon Nappula Tilisen identiteettiä rakennetaan myös *Ylioppilaslehdessä* julkaistuissa muiden kuin sarjakuvan tekijän kirjoittamissa kirjoituksissa. Nappula Tilisen hahmon kautta myös tuodaan esiin ja viitataan mainokset toimeksiannosta tehneen Armas J. Pullan sekä tämän kanssa kirjallista yhteistyötä tehneen Mika Waltarin tuotantoon. Viittaukset kirjailijoihin ja teoksiin rakentavat osaltaan myös hahmon aitosuomalaisesta identiteettiä – välillä alleviivaten ja välillä hyvin hienovaraisesti. Mainoksen raja häilyy: kyse on niin kirjakaupan mainoksesta kuin aitosuomalaisesta identiteettiprojektista ja välillä mainoksen sisällä on muita mainoksia. Tämä on mahdollista sarjakuvan keinoin.

3.C Inhimillisen ja ei-inhimillisen suhteet ja ekologiset kysymykset

Pe 24.5. klo 9.15–11.15

Liisa Savolainen

Pauliina Haasjoen runoteokset *Promessa* (2019) ja *Nausikaa* (2022)

Esitelmässäni käsittelen Pauliina Haasjoen runoteosten *Promessa* (2019) ja *Nausikaa* (2022) runoissa näyttäytyviä inhimillisen tapoja kohdata luonto ja ei-inhimillinen sekä prosessissa näyttäytyvää metamodernistista huojuntaa. Haasjoen molemmissa runokokoelmissa lukijalle piirtyy esiin maailma, jossa ihminen elää runokokoelmien ulkopuolellakin: runoissa kuljetaan ilmastonmuutoksen ja ekologisten kriisien leimaamassa miljöössä, niin kaupungissa kuin luonnossa, ja havainnoidaan inhimillisen ristiriitaista kokemusta antroposeenista, eli tämän ajan geologisesta epookista, jota määrittävät ihmisen maapallolle aiheuttamat muutokset.

Metamodernismin luonteeseen vaikuttaa olennaisesti sen ajallinen viitekehys ja sen myötä esimerkiksi eettisyys, jolla tarkoitetaan tätä aikakautta leimaavien ekologisten kysymysten pohtimista (ks. esim. Helle 2019; Hallila 2019; Gibbons 2020; Vermeulen & van den Akker 2010). Haasjoen runoissa ekologiset kysymykset ja niihin liittyvät inhimilliset tunnot näyttäytyvät ristiriitaisina, jopa paradoksaalisina. Monissa Haasjoen runoissa kuvataan inhimillisen vilpittömyyden halua samastua ja sulautua ei-inhimilliseen ja luontoon. Usein rivien välistä on kuitenkin luettavissa kaiku inhimillisen itselleen aikojen saatossa ottamasta valta-asemasta, jota ihminen ei hyvistä toiveistaan huolimatta ole täysin onnistunut karistamaan – tai ehkä ei aina edes itse tiedosta. Runojen inhimillinen ääni joutuu objektifioitumisen tavoitteistaan huolimatta alituisesti paradoksaalisten vastavoimien – kuten vuosisatoja vallinneiden luonto-kulttuuri- tai inhimillinen-ei-inhimillinen -binäärien – pyörteeseen ja huojuu toivotun objektiuden ja häpeällisen subjektiuden välillä.

Esitelmässäni lähestyn aihetta esimerkiksi itseobjektifioitumisen (ks. Lummaa 2014) ja kompositionismin (ks. Latour 2004) ajatuksia hyödyntäen ja niistä eteenpäin ammentaen. Haasjoen runoissa näyttäytyvä toive luonnon ja ihmisen tasa-arvosta antaa myös mahdollisuuksia eettisemmän, ekologisesti kestävämmän tulevaisuuden visiointiin, jossa inhimillinen on irtautunut itse luomistaan rajanvedoista ja elää tasa-arvoisesti luonnon ja eläinten kanssa.

Lotta H. Luhtala

Strict Veganism and Ideological Continuum in Narrative Fiction

This presentation draws from my forthcoming PhD dissertation, in which I utilize works of narrative fiction that are engaging with intersectional values of veganism.

Ethical veganism is an ideology, value system and practice. It always carries a certain unyielding ethos, which does not consent to the use and abuse of non-human animals.

Where-as being a “lacto-vegetarian” is possible and quite common, claiming to be “lacto-vegan” would be an oxymoron.

This is where the power of veganism culminates. Even though there are different subtypes of veganism, in the context of systemic violence against and consumption of non-human animals, veganism as an ideology repels a spectral definition or approach.

One of the main interests in my dissertation is to analyse the ways in which veganism and vegan literary characters are represented in narrative fiction. Interestingly, my observation is that strict and diligent veganism, to which the characters are well socialized into, is sparsely represented in my corpus, but for instance it is common to see representations of vegetarians, “fallen” vegans, and “imperfect” vegans (which sometimes indicates a character’s transition towards veganism).

Thus, my research focuses on the values of veganism and their presence in narrative fiction rather than in vegan characters. I implement a continuum of veganism and its opposing ideology, to gauge where to position fictional narratives on the ideological value spectrum. This allows scholarly flexibility in a context, where flexibility could otherwise offend values of veganism.

Jani Ylönen

Eugeniikan haamu N.K. Jemisinin romaanissa *The Stone Sky*. Geeniteknologia, luokka ja etnisyy

Puhe geeniteknologiasta ja lisääntymisestä keskittyy usein kysymyksiin, millaisia lapsia tuotetaan ja miten lisääntytään, sen sijaan, että kysyttäisiin esimerkiksi, kuka saa lisääntyä ja kenellä on oikeus elää. Tämä vastaa yleisempää keskustelua lisääntymisestä; esimerkiksi bioetiikan keskustelua on kritisoitu siitä, kuinka siinä usein sivuutetaan yhteydet muun muassa sukupuoleen, luokkaan ja etnisyyteen sekä vältetään eugeniikasta puhumista. Nämä intersektiot sekä kysymykset ovat kuitenkin viime vuosikymmeninä nousseet esiin tieteisfiktiossa.

Tieteisfiktiossa bioeettiset kysymykset kohtaavat biopolitiikan ja biokapitalismin. Useissa viime vuosikymmenien romaaneissa esiintyy hahmoja, jotka ovat geeniteknologisesti muokattu täyttämään tiettyjä yhteiskunnan tai yritysten tarpeita. Nämä hahmot edustavat usein myös luotua luokkaa, joita yhdistää sekä etninen lokerointi että lisääntymiskyvyttömyys. Tämä mahdollistaa heidän käsittelemisensä vain yhteiskunnan resursseina, ei jäseninä, jotka voidaan tuhota surutta käytön jälkeen.

N.K. Jemisinin *The Broken Earth* -trilogian kolmannessa osassa, *The Stone Sky*, aiemmissa romaaneissa mystisenä sivuhahmona esiintynyt Hoa paljastuu yhdeksi tällaiseksi hahmoksi. Trilogia, joka suurimmaksi osaksi voidaan määrittää fantasiakirjallisuudeksi, saa vähintäänkin tieteisfantasiaksi määriteltävän taustatarinan, jossa Hoa tai Hoawha, kuten hänet ennen tunnettiin, kertoo, kuinka hänet luotiin auttamaan luomaan kone, joka aiheutti romaanissa keskeisessä osassa olevan ekokatastrofin. Hän oli yksi muinaisen etnisen

vähemmistön mukaan suunnitellun joukon jäsen, joka päättää kääntyä luojaan vastaan tajuttuaan, ettei ryhmällä ole paikkaa luomassaan tulevaisuudessa muuna kuin kompostina.

Esitelmässäni tulen rinnastamaan Jemisinin romaanin tarinalinjan Banu Subramaniamianin teoksessaan *Ghost Stories for Darwin. The Science of Variation and the Politics of Diversity* feministiseen luentaan biotieteiden historiasta erityisesti yhteydessä eugeniikkaan.

Tarkastelen kuinka Hoa on rinnastettavissa ”eugeniikan haamuun”, joka Subramaniamin mukaan elää vielä biotieteissä. Analysoin kuinka Hoa tuo esiin geeniteknologian ja tieteiden yhteyksiä intersektionaalsiin diskursseihin sekä biopolitiikkaan.

3.D Tietämisen ja tiedon tuottamisen tavat

Pe 24.5. klo 9.15–11.15

Elina Arminen

Tietoa ja tarinointia: Juha Hurmeen *Niemi* neuvotteluna Suomen historiasta

Esitelmä käsittelee Juha Hurmeen teosta *Niemi* (2017) historiaa koskevan tiedon tuottajana. *Niemi* edustaa eräänlaista ei-fiktiivistä kaunokirjallisuutta: Teos esittää Suomen niemen historiaa alkuräjähdyksestä 1700-luvun lopulle. Se perustuu aiemman historiankirjoituksen ja laajan dokumenttiaineiston tarjoamille lähteille, mutta käsittelee aineistojaan karnevalisoiden ja fabuloiden. Keskeinen osa teoksen merkitystä syntyy ristiriidasta tai epävarmuudesta sen suhteen, kuinka tietona esitettyyn tulisi suhtautua. Tavoitteenani on selvittää, mikä teoksen erityinen suhde tietoon on ja millaisin keinoin se osallistuu neuvotteluun kaunokirjallisuuden asemasta menneisyyttä koskevan tiedon tuottajana.

Tarkastelen teoksen suhdetta propositionaaliseen tietoon, analysoin sen hyödyntämiä karnevalistisia kertomisen strategioita ja pyrin konstituomaan teoksen keskeisimmät argumentit Suomen historiaa ja sen tulkitsemista koskevassa keskustelussa. Esitän, että vaikka teos hyödyntää konventionaalille historiankirjoitukselle tyypillistä propositionaalista tietoa, sen tuottama uusi tieto rakentuu kaunokirjallisuuden tapaan eri kerronnan tasoilta konstituoitavista, tulkintaa ja kokonaisuuden jäsentämistä vaativista havainnoista ja elämyksistä. Teoksen tieto ei ole totuuksia, vaan keskustelua, jossa totuudet karnevalisoituvat ja osoittautuvat subjektiivisiksi arvostelmiksi. Esitelmän teoreettis-metodologinen pohja rakentuu tutkimuksista, jotka käsittelevät populaarihistoriaa menneisyyttä käsittelevän tiedon muodostajina (esim. de Groot 2008 ja 2016; Conroy 2015) sekä kaunokirjallisuuden tiedollisia ulottuvuuksia käsittelevistä tutkimuksista (Esimerkiksi Lamarque 2010; Felski 2024, Puolakka 2022).

Hanna-Leena Määttä

Kirjailija Pajtim Statovcin työ ja tuotanto tiedollisena projektina

Suomalaisen kirjallisuuden ja kirjailijakunnan yllirajaistuminen ja moninaistuminen ovat tuoneet kiinnostavilla tavoilla näkyviin romaanin suhdetta tietoon ja tiedon rakentumiseen. Kirjallisuus on enenevässä määrin paitsi kuvannut erilaisia kulttuurisia, kielellisiä, etnisiä ja seksuaalisia vähemmistöjä, vähemmistökulttuureja ja vähemmistöihin kuuluvien kokemuksia, myös esimerkiksi nostanut esiin marginaaliin jääneitä menneisyyden kokemuksia ja näkökulmia historiaan. Pajtim Statovcin romaanit – *Kissani Jugoslavia* (2014), *Tiranan sydän* (2016) ja *Bolla* (2019) – ovat esimerkki tällaisesta kirjallisuudesta. Paperissani olen kiinnostunut kirjailijan ja romaani suhteesta tietoon. Kysyn, millaista tietoa Statovci hyödyntää työssään ja millaiset epistemologiset intressit vaikuttavat hänen taustallaan. Näkökulmani on yhtäältä romaanikirjailijan työssä ja toisaalta siinä, miten erilaiset tiedon muodot ovat vaikuttaneet myös Statovcin romaanien poetiikkaan. Aineistonani ovat kirjailija Statovcin kanssa tekemäni haastattelut sekä hänen romaanituotantonsa.

Tiia Kähärä

”Ei pidä sekoittaa mystiikkaa ja fysiikkaa” – tietämisen ja tuntemisen kirjo Eeva-Liisa Mannerin 1950-luvun novelleissa

Eeva-Liisa Mannerin novellikokoelmaa *Kävelymusiikkia pienille virtahevoille* (1957) leimaa pohdinta tietämisen, ymmärtämisen ja maailman hahmottamisen erilaisista tavoista. Novellien kertojat pohtivat, mikä on järjen ja viisauden, tiedon ja totuuden, älyllisen ymmärtämisen ja kehollisen tietämisen sekä älyn ja tunteen välinen suhde. Novelleissa kuvataan ymmärryksen rajallisuuden hetkiä ja loogis-rationaalisen järjen kyvyttömyyttä selittää maailmaa: erityisesti arkitodellisuuden fysiikan ja logiikan lait ylittäviä tapahtumia, mystisiä kokemuksia sekä kehollisia ja välittömiä merkityksellisyyden hetkiä.

Tarkastelen tässä esitelmässä, millaisia tiedon muotoja ja tietämisen tapoja Eeva-Liisa Mannerin novellikokoelma *Kävelymusiikkia pienille virtahevoille* (1957) tuo esille. Analysoin, miten Mannerin novelleissa haastetaan luonnontieteellisen ja teknis-rationalistisen tietämisen tapoja. Lisäksi pohdin, miten tunteet, kehollisuus sekä ei-rationaaliset mielen puolet toimivat novelleissa väylinä tietoon ja totuuteen.

Novelleissa asetetaan rinnakkain luonnontieteen, filosofian ja eri uskontojen historiasta hahmoja ja näkemyksiä: esimerkiksi Pythagoraan, Herakleitoksen, Einsteinin, Pyhän Pietarin ja Laotsen ajatusten ja tunteiden kautta etsitään sopivinta maailman ymmärtämisen tapaa. Rationaalisen, loogisen ja luonnontieteellisen tiedon haastajiksi nousevat novelleissa niin kehollinen tieto, eläinten ja luonnon tieto, unien ja alitajunnan tieto kuin myös mystisten ja ekstaattisten kokemusten kautta saatava tieto. Mannerin teoksissa näkyvät luonnontieteellisten maailmanselitysmallien kritiikki ja modernismille tyypillinen modernisaation sekä tieteen ja tekniikan nopean ja sotaosan kehityksen kritiikki.

Paavo Manninen

Psykoanalyttisen ja poeettisen totuuden suhteesta: Wilfred Bionin "O" Samuel Beckettin proosan valossa

Miten psykoanalyttinen totuus ja poeettinen totuus liittyvät toisiinsa? Psykoanalyysi on syntymästään asti tulkinnut kirjallisuuden kuvaavan samankaltaista sisäistä todellisuutta kuin potilaat psykoanalyysissa. Nykyään psykoanalyttisen totuuden kirjoa on lähestytty monin teoreettisin tavoin. Ajatus psykoanalyysista epäilevänä diskurssina perustuu varhais-freudilaiseen tapaan etsiä oireiden takaa torjuttua sisältöä. Siinä missä psykoanalyttinen totuus oli Freudille arkeologista totuutta, koska olennaista oli potilaan torjuman emotionaalisen todellisuuden rekonstruktio, modernin psykoanalyysin käsitykset totuudesta koskevat enemmän yksilön mielessä representoitumaton totuus, vasta tuloillaan olevaa tai muotoutuvaa totuutta. Wilfred Bion, psykoanalyttista teoriaa uudistanut analyytikko (jonka psykoterapiassa myös Samuel Beckett kävi vuosina 1953–1955), oli kiinnostunut taiteista, jotka tutkivat yhtä lailla kuin psykoanalyysi representoitumaton psyykkistä todellisuutta. Hän kuvasi psykoanalyttista kirjoittamista erityislaatuiseksi genrenä, jossa tärkeää oli välittää kokemus, ei vain merkitystä, siis samoin kuin kirjallisuudessa. Bionin kehittämä käsite psykoanalyttisesta totuudesta, joka ei representoidu oireina tai uninakaan,

oli "O". O kuvastaa yksilön perimmäistä emotionaalista todellisuutta, jota ei voi sinänsä tavoittaa. Miten O – samoin kuin Freudin aikana torjuttu psyykkinen todellisuus – voidaan nähdä myös kaunokirjallisuuden poeettisena totuutena? Psykoanalyysissa kokemuksen tai intuition merkitys emotionaalisen totuuden tavoittamiseksi toistuu Freudin jälkeisissä myöhemmissä psykoanalyttisissa kirjoituksissa; entä kirjallisuudessa? Esitelmässäni kysyn, mitä Bion tarkoitti O:lla ja miten se liittyy poeettiseen totuuteen. Havainnollistan niiden suhdetta Samuel Beckettin proosalla.

3.E Mielen määrittelyn moninaisuus

Pe 23.5. klo 9.15–11.15

Saija Isomaa

Sivullisesta Severus Snapeen: Henkilöhahmotutkimus neurokirjon äärellä

Tarkastelen esityksessäni, voiko kirjallisuuden henkilöhahmoja "diagnosoida" neurokirjolle, mitä haasteita siihen liittyy ja mitä neurokirjoisuus-tulkinta voi paljastaa kulttuuristamme ja tulkittavista teoksista. Tarkasteluni nousee havainnosta, että jotkut kirjallisuuden henkilöhahmoista ovat julkilausutusti neurokirjolla mutta toisten kohdalla asia jää teoksessa julkilausumatta ja siten tulkinnanvaraiseksi. Lähdän liikkeelle henkilöhahmotutkimuksesta ja pohdin, millaisen teoriayhdistelmän avulla henkilöhahmojen neurokirjoisuutta voi kartoittaa. Nostan esiin kirjallisuudesta julkilausutusti kirjolla olevia henkilöhahmoja, tutkijoiden ja muiden lukijoiden sellaisina pitämiä hahmoja sekä omia hypoteesejani. Onko tutkimus "luonnollistanut" kirjallisuuden hahmoja neurotyypillisiksi turhankin innokkaasti ja mitä seurauksia on sillä, jos vaikkapa Camus'n Sivullista tai Rowlingin Severus Snapea luetaankin neurokirjoisuuden kehyksessä? Voiko kirjallisuuden hahmoja "etädiagnosoida" ja millaisia kysymyksiä representaatiosta ja tutkimuksen etiikasta pitää siinä kohden kysyä?

Erika Miettinen

Kerrotut mielet ja normaalin rajat Juha Itkosen romaaneissa

Mielenterveyden- ja sairauden, normaalin ja epänormaalin, tavanomaisen ja poikkeavan rajoista käytävällä keskustelulla on yhä suurempi rooli nykykulttuurissa. Mielenterveyden ja sairauden kysymykset ovat tärkeässä asemassa myös kotimaisessa nykykirjallisuudessa, ja kaunokirjallisuudella onkin erityinen rooli mielen kuvauksessa ja sekä normaalien että normaalista poikkeavien mielentilojen esiin tuomisessa. Näin ollen kirjallisuus osallistuu normaalin ja epänormaalin kirjon määrittelyyn ja kuvaukseen keskeisellä tavalla.

Esitelmässäni tutkin, millainen on terve tai normaali kerrottu mieli Juha Itkosen romaaneissa – ja millainen taas sen vastinpari, eli tavalla tai toisella järkkynyt, epänormaali tai sairastunut kerrottu mieli. Tutkin sitä, miten normaalin ja epänormaalin vuoropuhelu ilmenee sekä kerronnan sisällön että rakenteen tasolla, ja millaisia piirteitä liitetään yhtäältä normaaliin ja terveeseen ja toisaalta epänormaaliin ja järkkyyneeseen mieleen. Rajojen määrittely kuvastuu esimerkiksi henkilöhahmojen tavoissa suhtautua omiin ja muiden mielten tiloihin, tavoissa sanoittaa omia kokemuksia sekä siinä, millaisia kerrontaratkaisuja mielen kuvauksessa on käytetty.

Tulkintani mukaan romaanien henkilöhahmot kohtaavat järkyttäviä asioita, kuten läheisen ihmisen kuolema, jotka vaikuttavat heidän mielentilaansa. Ympäristö ja siihen sisältyvät elementit voivat vaikuttaa henkilöhahmojen mieleen samoin kuin kerrotun mielen tila voi heijastua ympäristöön. Romaanien kerrotuista maailmoista rakentuu näin ollen omanlaisensa kulttuuri ja keskustelunavaus siitä, millainen toiminta ja olemisen tapa on normaalia ja hyväksyttävää, jopa tavoiteltavaa, ja mikä taas luokitellaan epänormaaliaksi, vältettäväksi ja mahdollisesti hoitoa vaativaksi. Hyödynnän tämän keskustelun ja

kysymysten esiin tuomisessa ja pohdinnassa kulttuurisen mielenterveystutkimuksen teoriaa ja narratologian teorioita, jotka auttavat avaamaan sekä kerronnan sisällön että rakenteen tasoja kumpikin omista lähtökohdistaan.

Liisa Merivuori

Totuus, trauma ja teksti – lida Rauman romaani *Hävitys. Tapauskertomus* todistuksena lapsiin kohdistuvasta sorrosta

lida Rauman romaani *Hävitys. Tapauskertomus* (2022, myöh. *Hävitys*) kuvaa sitä, mitä yleensä kutsutaan ”koulukiusaamiseksi” – koulussa tapahtuvaa, lapsiin kohdistuvaa henkistä ja fyysistä väkivaltaa. *Hävitys* pohjaa osin Rauman omiin kokemuksiin kouluväkivallasta ja on nimensä mukaisesti tapauskertomus, mutta helposti luettavissa poliittisesti kantaaottavaksi ja yleisiä käsityksiä rikkovaksi puheenvuoroksi lasten oikeuksien puolesta. Analysoin teosta hyödyntäen feminististä traumatutkimusta ja todistuskirjallisuuden tutkimusta. Sekä *Hävityksen* muoto että sisältö perustelevat sen lukemista traumaattisista kokemuksista ja niiden taustalla vaikuttavista rakenteista kertovana todistuksena: kerrontaratkaisu muistuttaa ylös kirjattua kertomusta tai rikosoikeudellista tapahtumakuvausta, ja tapahtumat itsessään antavat koulumaailmasta niin vääristyneen ja yleisten mielikuvien vastaisen vaikutelman, että siitä kertomaan vaaditaan kaiken itse kokenut yksilö – joka itsekin ajoittain epäilee kokemustensa todellisuutta.

Hävitys tasapainoilee yleisesti ymmärretyn totuuden, kokemuksellisen totuuden ja kertomuksen muodon välillä purkaen lapsuuteen liittyvää diskurssia: teoksen mukaan lasten oikeuksista puhuminen ei merkitse mitään, kun käytännössä lapset ovat vihan, kateuden ja niistä kumpuavan sorron kohteita. Sorron kohteeksi joutuminen on traumaattista, mutta sen arkisuuden takia sortoa tuottava järjestelmä ei näe uhreja traumatisoituneina. *Hävitys* tuo näkyviin ”koulukiusaaminen” minuutta repivät vaikutukset ja siihen liittyvän jatkuvan väkivallan uhan traumatisoivuuden. Se antaa äänen lapsille ja nuorille, joilla on kriittisiä ajatuksia, poliittisia mielipiteitä ja huoli koko maapallon tulevaisuudessa, mutta joista puhutaan yhteiskunnassa lähinnä mykkänä ryhmänä, jonka edelleen kannattaisi kuulumisen sijaan vain näkyä – jos sitäkään.

4.A Kirjo ja moninaisuus kirjallisuushistorian kirjoituksessa III

Pe 24.5. klo 13.45–15.45

Mika Pylsy

Inkerinsuomalainen kirjallisuus 1900-luvun alussa

Esitelmässäni tarkastellaan inkerinsuomalaista kirjallisuutta noin vuosilta 1900–1917. Pietarin kaupungin ympärillä elävien suomalaisten sivistys- ja kulttuuritoiminta oli tuolloin historiallisen vireää: perustettiin kuoroja, soittoseuroja, järjestettiin laulujuhlia, hyväntekeväisyysiltamia jne. Myös kaunokirjallisuutta ilmestyi ennennäkemättömän paljon. Vaikka erillisnriteiden määrä jäi lopulta vähäiseksi, julkaistiin Pietarin suomalaisissa sanomalehdissä ja aikakausjulkaisussa (*Inkeri*, *Uusi-Inkeri*, *Neva*, *Inkerin joulu* ym.) sadoittain jatkokertomuksia, kuvauksia, novelleja ja runoja. Kotimaisen kirjallisuuden historiassa ne ovat ulkosuomalaisena kirjallisuutena jääneet käytännössä täysin tuntemattomiksi. Esitelmässäni käydään läpi inkerinsuomalaiselle 1900-luvun alun kirjallisuudelle tyypillisiä piirteitä, aiheita, lajityyppejä ja nostetaan esiin aikakauden keskeisiä inkeriläiskirjailijoita.

Eila Rantonen

Romanikirjallisuus kulttuurien, taiteiden ja tieteiden välissä

Romanikirjallisuuden tutkimus tuo esille monia kysymyksiä, jotka liittyvät kirjallisuushistorian ja kirjallisuuskäsitysten rajauksiin ja kategoriointeihin. Pohdin esityksessäni romanikirjallisuuden erityispiirteitä kirjallisena vähemmistönä ja kulttuurien välisenä kirjallisuutena. Vaikka romanikirjallisuus voidaan sijoittaa suomalaisen kirjallisuushistorian jatkumoon, sillä on omat yllirajaiset piirteensä, joita voi olla tärkeä suhteuttaa eurooppalaisen romanikirjallisuuden kenttään.

Suomen romanien kirjallisen perinteen tarkastelu edellyttää tutkimuksen laventamista kansanperinteen, musiikin ja lehdistön tutkimukseen. Esimerkiksi romanitaustaisilta runolaulajilta kerättiin 1800-luvulla kansanrunoutta, mutta aineisto sulautettiin kalevalaiseen kansanperinteeseen (Blomster 2021.) 1900-luvun alussa julkaistuilla Kalle Tähtelän novelleilla ja näytelmillä on uranuurtava merkitys Euroopan romanikirjallisuuden historiassa. Proosan, runouden ja näytelmien ohella tärkeitä kirjallisuushistorian tutkimuskohteita ovat (oma)elämäkerrat, sarjakuvat ja laululyriikka. Keskeinen merkitys on myös aikakauslehdissä julkaistuilla runoilla, lauluilla, tarinoilla ja novelleilla.

Kirjallisuushistorian yleislinjojen kannalta suomalainen romanikirjallisuus ei asetu kitkattomasti poeettiseksi osa-alueikseen esimerkiksi tyyliuuntausten tai kirjallisten lajien perusteella. Ryhmittely voi edellyttää teosten sijoittamista eurooppalaisen romanikirjallisuuden tai valtakulttuurin kirjalliseen kontekstiin. Myös tieteiden ja taiteiden välinen tutkimusote edistää romanien kirjallisen luovuuden muotojen, vaiheiden, ehtojen ja julkaisuväylien kartoitusta.

Lotta Leiwo

T-Bone Slim korpus ja tietokanta Kielipankissa (hanke-esittely)

Suomalaistaustainen Matti Valentinpoika Huhta (1882–1942) syntyi suomenkieliseen siirtolaisperheeseen Ashtabulassa, Ohiossa, mutta oppi lapsena koulussa englannin kielen. Nuoruudessaan Huhta työskenteli satamatyöläisenä ja toimi amerikansuomalaisessa Tyyninimisessä raittiusliikkeen paikallisosastossa Eriessä, Pennsylvaniassa ja perusti perheen suomalaisen Rosa Kotilan kanssa. 1910-luvulla Huhta jätti perheensä ja lähti elämään ”hobona”, eli pummilla junalla matkustavana kiertävänä kausityöläisenä. 1920-luvulle tultaessa Matti V. Huhta ryhtyi vasemmistoaktivistiksi ja hän aloitti kirjallisen uransa kolumnistina, runoilijana ja lauluntekijänä ”T-Bone Sliminä”.

T-Bone Slim oli yksi Yhdysvaltain työväenliikkeen, Industrial Workers of the World (IWW):n, keskeisistä kirjallisen uran luoneista henkilöistä. Hän kirjoitti pääasiassa englanniksi ja julkaisi uransa aikana yli 1000 kolumnia IWW:n lehdissä. Slimin tekstit ovat kuitenkin monikielisiä. Sen lisäksi että T-Bone Slim eli kaksikielisessä kulttuurissa, hän kirjoitti myös suomeksi sekä sisällytti englanninkielisiin teksteihinsä toisinaan suomea ja ruotsia. Hän käyttää kieltä taidokkaasti yhdistellen eri tekstilajeja ja ilmaisurekistereitä.

”T-Bone Slim and the transnational poetics of the migrant left in North America” -hankkeessa (Koneen Säätiö 2022–2023) on luotu korpus ja tietokanta, johon on kerätty kaikki Slimin julkaistut tekstit sekä käsikirjoitukset vuosilta 1903–1942. Tietokantaan on lisäksi listattu T-Bone Slimin elämän ja uran kannalta keskeisiä muita arkistodokumentteja metatietoineen. Esitelmässäni esittelen tutkimushanketta sekä Kielipankissa julkaistavaa korpusta ja tietokantaa.

Kirsti Salmi-Niklander

T-Bone Slim ja yllirajainen kulkurikirjallisuus

Nimimerkki T-Bone Slim vaikutti Industrial Workers of the World-työväenliikkeen piirissä 1920-luvun alusta kuolemaansa asti vuonna 1942. IWW-liikkeen lehdissä ilmestyneet kolumnit, laulunsanoitukset ja pamfletti *Starving Amidst Too Much* (1923) toivat hänelle laajan lukijakunnan. Useimmille lukijoille hänen todellinen identiteettinsä jäi tuntemattomaksi. T-Bone Slim oli oikealta nimeltään Matti Valentinpoika Huhta, joka syntyi suomalaiseen siirtolaisperheeseen Ashtabulassa Ohiossa 1882 ja kuoli New Yorkissa 1942. Hän loi kirjallisen uransa englannin kielellä.

Koneen säätiön rahoittamassa hankkeessa (2022–2023) tutkimme monitieteisessä ja -kielisessä tutkimusryhmässä T-Bone Slimin tekstejä, verkostoja ja perhehistoriaa. Yksi hankkeen tärkeimpiä löytöjä on se, että T-Bone Slim kirjoitti varhaisimpia tekstejään myös suomen kielellä. Vaikka hän oli saanut englanninkielisen koulusivistyksen, suomi oli hänen kotikielensä sekä lapsuudenkodissa että avioliitossa Rosa Kotilan kanssa.

Hankkeessa olemme pohtineet T-Bone Slimin asemaa kirjallisuushistorioissa. Surrealisti Franklin Rosemont (1992) löysi T-Bone Slimin tekstit ja nosti hänet osaksi amerikkalaisen kirjallisuuden historiaa. Miten T-Bone Slimiä voi tarkastella suhteessa suomalaisen ja

amerikansuomalaisen kirjallisuuden historiaan? Kaksikielisyyden vaikutuksia voi havaita kielellä leikkittelyssä, ja myös kalevalanmitan käyttöä sekä suomen- ja ruotsinkielisiä ilmaisuja on löydettävissä. T-Bone Slim kirjoitti monikulttuuriselle siirtolaisten ja työläisten yhteisölle, jonka piirissä kirjoitettiin monilla kielillä - myös suomeksi. Viitaten Owen Claytonin (2023) tutkimuksiin T-Bone Slimin ja muiden ”hobo-kirjailijoiden” tekstejä voi luonnehtia ylirajaiseksi kulkurikirjallisuudeksi.

Lähteet

T-Bone Slim-hankkeen blogitekstit: <https://blogs.helsinki.fi/tboneslim/blog/>

Salmi-Niklander, Kirsti: T-Bone Slim eli Matti V. Huhta ajatteli ja kirjoitti kahdella kielellä kulkurielämästä ja työläisten oikeuksista. SKS, Vähäisiä lisiä 13.5.2023

Clayton, Owen (2023). *Vagabonds, tramps, and hobos : the literature and culture of U.S. transiency 1890-1940*. Cambridge University Press.

Sutinen, Ville-Juhani (2018). *Hobon elämän mysteerit: T-Bone Slimin jalanjäljillä*. Palladium.

T-Bone Slim & Rosemont, Franklin (1992). *Juice is stranger than friction : selected writings of T-Bone Slim* / edited & introduced by Franklin Rosemont. Charles H. Kerr Publishing Co.

4.B Kumppanuuslajit

Pe 23.5. klo 13.45–15.45

Milka Siponkoski

Vitaaliuden tajun kehkeytyminen Rosa Liksomin romaanissa *Väylä*

Uusmaterialismin keskeinen teoreetikko Jane Bennett (2020) on kehittänyt teoriaa vitaalisesta materialismista, jossa olevaista ei erotella elolliseen ja ei-elolliseen, vaan vitaalisuudessa on kyse kaiken materian läpäisevästä pyrkimyksestä toimijuuteen. Myös feministi ja posthumanisti Rosi Braidotti on esittänyt samansuuntaisia ajatuksia (ks. Remme 2017). Arkikielessä vitaaliudella tai vitaalisuudella viitataan usein elinvoimaisuuteen tai vireyteen. Tieteenfilosofiassa vitalismi on tarkoittanut oppia elämään liittyvien prosessien erityisluonteesta, esimerkiksi uskoa kaikkea elämää ylläpitävään elämänvoimaan (Korkman & Yrjönsuuri 1998, 461). Luonnontieteiden hylättyä vitalismin elämää selittävänä tekijänä termin käyttö rajautui lähinnä esoteerisiin yhteyksiin, joiden vaikutusta tieteen, taiteen ja politiikan kehityskulkuihin on ryhdytty tutkimaan vasta hiljattain (Pitkänen 2023). Tässä ymmärrän vitaaliuden käsitteen uusmaterialistisessa kehyksessä.

Esitelmässäni keskityn vitaaliuden ilmenemiseen Rosa Liksomin uusimmassa romaanissa *Väylä* (2021). Ehdotan sen pariksi sanaa taju, jolla tarkoitetaan muun muassa vaistomaista kykyä hahmottaa tai ymmärtää jotakin (Kielitoimiston sanakirja 2024). Vitaaliuden tajulla viitataan siis ajattelun ja ymmärryksen ohella aistimelliseen ja ruumiilliseen kokemukseen materian ja ympäristön kehkeytymisestä (becoming with) (Haraway 2007, 25–26). Se lähenee ekologisen herkkyyden (ks. de Silva 1998, 133–160) ja ympäristötunteen (ks. Pihkala & Helle 2022) käsitteitä, laajentuen koskemaan myös ei-elollista ympäristöä ja monikanavaista tietämisen tapaa. Pyrin osoittamaan, miten *Väylä* herättelee vitaaliuden tajua ja siten ekologista herkkyyttä kaunokirjallisin keinoin.

Menetelmänäni toimii diffraktiivinen luenta, jota voi luonnehtia eri toimijuudet tunnustavaksi ja niiden vaikutukset huomioivaksi lähestymistavaksi. (Ks. esim. Barad 2007, 29; Geerts & van der Tuin 2016; Haraway 1992, 330). Esitelmäni pohjautuu tekeillä olevaan väitöskirja-artikkeliin.

Lähteet

Barad, Karen 2007. *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Durham: Duke University Press.

Bennett, Jane 2020. *Materian väre. Olioiden poliittinen ekologia* (Vibrant Matter. A Political Ecology of Things 2004). Suom. Tapani Kilpeläinen. Tampere: Niin & näin.

de Silva, Padmasiri 1998. *Ecological Sensibility and Pedagogy*. In: *Environmental Philosophy and Ethics in Buddhism*. Palgrave Macmillan: London. 133–160.

Geerts, Evelien & Iris van der Tuin 2016. Diffraction & Reading Diffractively. New Materialism. <https://newmaterialism.eu/almanac/d/diffraction.html> (22.2.2024).

Haraway, Donna 2007. *When species meet*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Haraway, Donna 1992. The Promises of Monsters: A Regenerative Politics for Inappropriate/d Others. Lawrence Grossberg, Gary Nelson & Paula Treichler (ed.) *Cultural Studies*. New York: Routledge, 295–337.

Korkman, Petter & Mikko Yrjönsuuri 1998. *Filosofian historian kehityslinjoja*. Helsinki: Gaudeamus.

Kielitoimiston sanakirja 2024. Haku sanalla: taju.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/taju?searchMode=all> (22.2.2024).

Pihkala, Panu & Helle, Anna 2022. Kirjallisuuden ympäristötunteet ja empiirinen ekokritiikki. *Joutsen/Svanen* nro 2022, 31–50.

Pitkänen, Olli 2023. Esoteria filosofian poissuljettuna toisena. *Niin & näin* 23(4), 29–37.

Remme, Devyn 2017. Vitalism. New Materialism.
<https://newmaterialism.eu/almanac/v/vitalism.html> (27.2.2024).

Kaisa Kortekallio

Kasvien kanssa kasvaminen: Spekulaatiivinen fiktio ja plantroposeeni

Esitelmä tarkastelee yhteismuotoutumista kasvien ja kirjallisuuden kanssa. Johanna Sinisalon *Auringon ydin* (2013) ja Emmi Itärannan *Kuunpäivän kirjeet* (2020) ovat spekulatiivisia romaaneja, joissa kasvien toimijuus kietoutuu yhteen ihmisten toimijuuden kanssa. Sinisalo koettelee etenkin koevoluution teoriaa ja kasvien psykoaktiivisia ominaisuuksia ja Itäranta kuvittelee kasvien toimijuutta avaruussiirtokuntien ja ekosabotaasin konteksteissa. Molemmissa teoksissa relationaalinen näkökulma nousee esiin myös kuvauksissa, joissa ammennetaan shamanistisen henkimatkan perinteestä.

Ehdotan, että teoksia voidaan tulkita plantroposeenin käsitteen valossa. Plantroposeeni on antropologi Natasha Myersin esittämä spekulatiivinen muunnos antroposeenista, ja se hahmottelee kasvien ja ihmisten yhteenliittymää, plantroposta. Plantroposeenissa kasvit ovat kumppaneita ja opettajia, joiden kanssa ihmiset asettuvat yhteistyösuhteisiin. Sinisalon ja Itärannan kuvaamat kasvi-ihmis-kumppanuudet voivat kuitenkin olla myös outoja, häiritseviä ja vaarallisia: niissä osapuolet käyttävät toisiaan hyväksi ja vahingoittavat toisiaan.

Esitelmässä käsittelen temaattisen analyysin lisäksi myös sitä, kuinka kasvien toimijuus voi auttaa kehittämään ihmistä laajemman lukemisen menetelmää.

Meeri Pihlström

Lastenkirjallisuus, disneyfikaatio ja ei-inhimillisen elämän kirjo: Disney-adaptaatioiden vaikutus eläinten ja ympäristön kuvaukseen *Nalle Puhissa* ja *Pienessä merenneidossa*

Esitelmäehdotukseni käsittelee lastenkirjallisuuden Disney-adaptaatioiden välittämää kuvaa ihmisen suhteesta ei-inhimillisten eläinten ja luonnon kirjoon. Vertailen ekokriittisen adaptaatioteorian näkökulmasta kahta lastenkirjallisuuden klassikoiden pohjalta adaptoitua animaatioelokuvaa, *Nalle Puhia* (Milne 1926/1928; Disney-adaptaatio 1977) ja *Pientä merenneitoa* (Andersen 1837; Disney-adaptaatio 1989). Tarkastelen adaptaatioiden vaikutusta teosten välittämään kuvaan ei-inhimillisen luonnon monimuotoisuudesta. Ekokriittinen adaptaatiotutkimus on kirjallisuudentutkimuksen kentällä tuore tutkimussuuntaus, jossa aineiston analyysissä yhdistyvät ekokritiikin ja adaptaatioteorian lähestymistavat (Geal 2023). Kysyn, miten kulttuurisesti merkittäväksi, spesifiksi adaptaation

muodoksi ymmärtämäni disneyfikaation prosessi kertoo uudelleen tarinoita ihmisen luontosuhteesta ja miten nämä uudelleenkerronnat muovaavat lastenkulttuurin asennetta eläinten ja luonnon monimuotoisuutta kohtaan (ks. Hutcheon 2013).

Disneyfikaation käsitteellä viitataan usein (lasten)kulttuurin yksinkertaistumiseen, kaupallistumiseen ja infantilisoitumiseen, joiden syyksi nimetään Disney-tuotteiden, -animaatioelokuvien ja kauas alkutekstistä vietyjen sovitusten vaikutus. Disney-tarinoita kritisoidaan alkutekstien muuttamisesta ja typistämisestä helppoihiin, onnellisiin loppuihin. Eläinhahmot ja luontokuvaus ovat kiinteä osa sekä lastenkirjallisuuden laajempaa traditiota että Disney-adaptaatiota. Disneyfikaation prosessissa alkutekstien ei-inhimillisiä elementtejä antropomorfisoidaan laajasti: niin eläinhahmot, metsän kasvit kuin elottomat esineet saavat persoonan ja puheään. Typistääkö disneyfikaatio alkutekstien eläinhahmot ja luontoympäristöt antropomorfisiksi pelkistyksiksi, vai voivatko sovitukset tuoda teoksiin myös lisää syvyyttä laajentamalla elonkirjon esittämistapoja?

Tarkastelen lastenkirjallisuuden elonkirjon disneyfikaatiota kahdessa maailmanlaajuisesti tunnetussa teoksessa, joissa inhimillisen ja ei-inhimillisen välinen rajankäynti tematisoituu erityisesti. Esitän, että lastenkirjallisuuden klassikoiden adaptoiminen Disney-animaatioelokuviin ei yksiselitteisesti typistä tai kavenna teosten tapoja esittää ei-inhimillisen elämän kirjoa, vaan voi tuoda teoksiin lisää elonkirjon moninaisuuden esittämisen tasoja.

Lähteet

Geal, R. (2023). "Towards an Ecocritical Adaptation Studies". *Adaptation* 16(1), 1–12.
Hutcheon, L. (2013). *A Theory of Adaptation*. London & New York: Routledge

Ate Tervonen

Erämaan villien ja villiintyneiden koiraeläinten vaikutukset ihmisiin

Koira ja susi kuuluvat lisääntymisen näkökulmasta samaan lajiin. Toisaalta niiden käytös ja kulttuuriset merkitykset eroavat olennaisesti. Koira on Donna Harawayn mukaan ihmisen tärkein kumppanuuslaji, jonka kanssa monet ihmiset elävät läheisessä suhteessa. Ihmisten suhde susiin taas on ristiriitainen: toisaalta niitä ei haluta lähelle ihmisasutusta, toisaalta niihin kohdistuu ihailua, romantisoitua ja samaistumista susiin liittyviin kulttuurisiin figureihin.

Tarkastelen kahta romaania, joissa jahdataan koiraeläimiä vaarallisessa talvisessa erämaassa. Pekka Juntin *Villikoirassa* (2022) nuori mieshenkilö yrittää saada kiinni villiintyneitä alaskanhuskyja, joita Lapin valjakkoturismi hyödyntää. Erkki Rekimiehen *Tapporahat: Tarina sudenajasta* (1959) kertoo nuoren miehen susijahdista aikana, jolloin suurpedot pyrittiin hävittämään Suomesta.

Tarkastelen posthumanistisessa viitekehyksessä koiraeläinten jahdin vaikutuksia ihmispäähenkilöihin: koiraksi ja sudeksi tulemisia, joissa intra-aktiiviseen toimijuuteen osallistuvat erityisesti teosten ihmispäähenkilöt, koiraeläimet, jahtitapahtuma, erämaa sekä sosiaalis-kulttuurinen konteksti. Molemmissa romaaneissa päähenkilöiden suhde varsinkin

koiraeläimiin sekä omaan paikkaansa yhteisöissään muuttuvat jahdissa ja erämaassa. Lisäksi käsittelen romaanien ajallisten kontekstien sekä koira- ja susikuvauksen eroja ja yhtäläisyyksiä.

4.D Sukupuolten ja seksuaalisuuksien kirjo II

Pe 24.5. klo 13.45–15.45

Valentina Hoffren

Representation of women's bodies in novels by Sofi Oksanen

My dissertation tackles the representation of women's bodies in novels by Sofi Oksanen. I aim to answer the questions: How the representation of the body in text can help convey ideas and feelings that resist expression? Can we read the mind through the portrait of the body? What kinds of bodies are in the texts asking us to empathize with?

In my presentation, I explore these ideas through a critical analysis of Oksanen's *Stalinin lehmät*. The insights of feminist literary scholars become a theoretical foundation of this research because feminist scholarship is most associated with raising questions about narratives and issues arising from the body. Specifically, I engage with Susan Lanser's concept of voices and Robyn Warhol's exploration of focalization. My interest also lies in the complex interrelationship between narrative strategies and ideologies, the connections between form and function.

I consider through what narrative techniques are bodies represented in Oksanen's works and how are those bodies attached to various ideologies. Using an intersectional approach, I trace how multiple social identities – gender expression, sexual orientation, socioeconomic status, ethnicity – intersect at individual experiences of Oksanen's characters.

Satu Pirinen

Kristinuskon ja seksuaalisuuden problematiikka Pirkko Saision tuotannossa

Esitelmä käsittelee kristinuskon ja seksuaalisuuden suhdetta Pirkko Saision kaunokirjallisessa tuotannossa, keskittyen etenkin *Kainin tyttären* (1984), *Viettelijän* (1987) ja *Passion* (2021) uskontoa käsittelevään tematiikkaan. Teoksissa Saisio luo ambiguiteetin suhteen uskontoon ja sen merkitysjärjestelmiin, minkä myötä käsitykset ihmisyydestä ja kulttuurisista kategorioista, kuten sukupuolesta ja seksuaalisuudesta, asettuvat uuteen valoon. Tarkastelen teosten moniselitteistä ja heteronormatiivisuudesta irtautuvaa seksuaalisuuden kuvausta suhteessa kristillisen tradition rakenteisiin ja normeihin. 1980-luvulta alkaen Saisio on luonut oman vahvan teologiaa ja ihmisyyttä käsittelevän kirjailijääänensä, jossa kantavana juonteena on monimuotoisen, muuttuvan seksuaalisuuden kuvaus. Kysyn, kuinka teologinen maailmankuva kietoutuu seksuaalisuuteen ja ihmisyyteen Saision kerronnassa ja mitä tästä seuraa. Tavoitteena on selvittää millaisia paikkoja ja rajanvetoja seksuaalisuudelle mahdollistuu näissä tiloissa, jotka kytkeytyvät kerronnassa kristillisen ihmiskäsityksen problematiikkaan.

Esitelmän näkökulmaa taustoittaa ymmärrys kristinuskosta kulttuurisena voimatekijänä, joka on vaikuttanut läpi kristinuskon tradition länsimaisen yksilön moraalieettisiin lähtökohtiin. Kristillis-teologinen tematiikka ja Raamatun intertekstit toimivat Pirkko Saision kerronnassa

toisteisina osoittajina siitä, millainen narratiivinen perimä näitä kulttuurisia rakenteita ohjaa. Tarkastelulle muodostuu kulttuuridialoginen ja kontekstuaalinen lähtökohta: kiinnitän keskustelun suomalaisen kulttuurin evankelis-luterilaiseen eetokseen ja ymmärrän Saision teosten olevan sidoksissa jälkisekulaarin kulttuurin rakenteisiin ja normeihin. Näkemys ohjaa tarkastelemaan Saision tuotannon sidoksia sodanjälkeiseen kulttuuripoliittiseen keskusteluun, suomalaiseen seksuaalivähemmistöjen historiaan, kotimaisen kaunokirjallisuuden historiaan 1980-luvulta 2020-luvulle sekä lopulta laajemmin koko länsimaisen kristinuskon traditioon. Tutkimusnäkökulma rakentuu queer-teorian ja -teologian, uskonnonfilosofian, intertekstuaalisuuden ja kontekstuaalisuuden viitekehyksistä. Esitelmä pohjautuu tekeillä olevaan väitöskirjaani.

Jarkko Oraharju

Avoimeksi kirjoittaminen. Mirkka Rekolan runous muunsukupuolisuuden perintönä

Mirkka Rekolan (1931-2014) seitsemällä vuosikymmenellä julkaistu runous on merkittävä ja omaleimainen osa kotimaisen kaunokirjallisuuden ja lyriikan historiaa. Runoilijan elämässä ja tuotannossa olevaan sukupuoliisuuden ja seksuaalisuuden ilmenemiseen on kiinnitetty huomiota tutkimuksessa vasta viime vuosina tarkastelemalla myös runoilijan elinvaiheiden ja runojen yhteyksiä (Esim. Katja Seutu, Tuula Juvonen, Jonimatti Joutsijärvi). Rekola sanallisti omin sanoin haastatteluissaan lesbo- ja transkokemuksiaan sekä niistä rakentuvaa identiteettiään erityisesti normatiivisuuden ulkopuolelle asettuvana vieraantumisenä ja ulkopuolisuutena. Rekolan runous syntyi paljolti syrjityssä yhteiskunnallisessa asemassa, jossa sukupuoliisuus ja seksuaalisuus olivat tiukasti määriteltyjä.

Runoilijan tuotantoa lukiessa huomion kiinnittävät runokielessä toistuvat vastakkaiset merkitykset ja tulkitsemisessa syntyvät monimerkityksellisydet. Sukupuoliisuuden ja seksuaalisuuden binäärisyys on kuitenkin runojen sanastoissa poissa olevaa. Runoudessa toistuvia aiheita ovat irtaantumisen, laajentumisen, toiseuden ja avoimuuden kokemukset. Näitä ilmauksia on mahdollista lukea historiallisesta perspektiivistä aikakauden käsityksien ja rajojen puitteissa syntyneenä ulkopuolisuuden kokemuksena ja vapauden tavoitteluna, mutta samalla runoilijan tuotanto kirjoittaa sukupuoliisuuden moninaisuuden merkityksiä esille myös nykyajassa. Runoissa kokemukset rakentuvat rajojen sisällä, mutta samalla niissä sanallistetaan ja luodaan uutta tapaa ilmaisuun, joka pohjautuu omaan todelliseen kokemukseen kohdistuvaan luottamukseen. Runot resonoituvat näissä ilmaisuissaan ja merkityksissään ei-binäärisyyden kokemuksiin. Tässä esitelmässä tarkastelen miten Rekolan runous asettuu kaunokirjallisenä perintönä tarkastelemaan muunsukupuolista kokemusta ja puolustamaan sitä.

Inga Kontkanen, UEF

Woman's breast, self-objectification, and embodied experience in Russian female literary texts

What is the meaning and significance of the female breast? The interpretation will most

definitely depend on the standpoint we select – either we approach it from the essentialist point of view and consider the breast primarily as a tool for breastfeeding enabling women's capacity to rear and nurture children. Or alternatively we could address the social and cultural dimensions of the breast connected to the concepts of femininity and modesty and socially acceptable ways of breast display – or more precisely breast conceal. Some feminist groups would proclaim their bare breasts to be a weapon against women's objectification. Regardless of what framework and direction of thought we apply the female breast is undoubtedly a key complex subject which takes part in forming gendered embodied experiences.

I have selected two texts of Russian modern authors Marina Temkina and Vera Pavlova that reflect on the topic of female breast, which metonymically represents a societal role and positioning of a woman, constructed, and predefined by the norms and stereotypes of patriarchal society. The first text of Temkina "Category of bra" dates back to 1994 and represents an ironic essay discussing various aspects of women's embodied experience in relation to their breasts. The second selected text is Pavlova's short essay "Milk rivers" published in a literary magazine reflecting on an individual corporeal experience of a woman connected to her breast. Despite the similarity of focus of the attention in these texts, the authors employ different strategies to explore the topic and that helps to reveal both their coinciding conceptual understanding and some disparities in the perception of the subject. The authors' selected stylistic approaches vary greatly and serve as optics they adapt to support the way of the representation of the main ideas.

4.E Tekijyys, lukijuus ja vastaanotto

Pe 23.5. klo 13.45–15.45

Airin Tegelman

Spectrum of Perspective: Autobiographical Music Writing and the Rebellious Voices of a City

Autobiographical writing has historically allowed many marginal voices to assert their place in cultural history, presenting alternative viewpoints to prevailing, often hegemonic narratives. It has also provided a chance to (re-)define the relationship between so-called central and peripheral experience, particularly when it comes to communities that deliberately seek to remain outside the public mainstream. Yet as the inherent multiplicity of spatiality suggests, an entire spectrum of voices can exist within such communities: How, then, do different works rhetorically produce the rebellious periphery, and how does a change in perspective also change its meaning?

This presentation looks at four autobiographical works related to the late 1970s and early 1980s counterculture scene in Manchester, England, and the community formed around one of its independent record labels, Factory Records. With this spectrum of perspectives of the same spatiotemporal setting, I will illustrate how on one hand, marginality can function as a source of rebellion and individuality, resulting in local identity and pride; on the other hand, I also argue that these themes can also function as an aesthetic through which more nuanced questions of power and control within the community are concealed.

References

- Ameel, L, Finch, J. and Salmela, M. *Literature and the Peripheral City*. Palgrave McMillan UK, 2015.
- Edgar, R., Mann, F. and Pleasance, H. (Ed.) *Music, Memory and Memoir*. Bloomsbury Publishing, 2019.
- Krims, A. *Music and Urban Geography*. Routledge: Taylor and Francis Group, 2007.
- Massey, D. *For Space*. London: Sage, 2005.
- Shields, R. *Places on the Margin: Alternative Geographies of Modernity*. Routledge, 1991.
- Smith, S. and Watson, J. *Reading Autobiography: A Guide for Interpreting Life Narratives*, 2nd edition. University of Minnesota Press, 2010.

Essi Varis

Spekulatiivisen fiktion kognitiivinen kirjo

“Spekulatiivisesta fiktioista” on tullut yleisimmin käytetty kattokäsite kaikelle arkitodellisuudesta erkanevalle fiktiolle, kuten tieteisfiktioille, fantastiselle fiktiolle, kauhulle, sekä niiden lähigereille ja sekoituksille. Käsitteenä “spekulatiivinen fiktio” on kuitenkin näennäisen tautologinen: kaikki fiktiohan on spekulatiivista siinä mielessä, että se koskee kuviteltuja tapahtumia. Esitelmässäni ehdotan, että spekulatiivista fiktiota kutsutaan “spekulatiiviseksi” pikemminkin siksi, että tukee, mahdollistaa ja etualaistaa sellaista

kognitiivista toimintaa, jota kutsumme ”spekulatiiviseksi”. Toisaalta on tärkeää huomata, että spekulatiota – eli tuntemattomiin, epävarmoihin ja mahdollittomiinkin sfääreihin kurkottavaa ajattelua – tarvitaan muillakin elämänalueilla kuin fiktiota lukiessa, esimerkiksi tutkimuksen tekemisessä.

Perustan väitteeni niin sanotuille uuden sukupolven kognitiivisille teorioille, joiden nojalla kirjallisuus ja muukin taide näyttäytyvät kognitiivisina ympäristöinä, joihin ajattelumme tukeutuu ja laajenee. Tästä näkökulmasta tieteis-, fantasia- ja kauhukertomukset ovat paljon muutakin kuin viihdettä. Niitä voidaan pitää kielellisen ja kuvallisen, empaattisen ja loogisen, kehollisen ja systemaattisen, toiveikkaan ja neuroottisen kuvittelun jälkinä ja jatkeina, jotka simuloivat tekijöidensä ajattelua ja stimuloivat lukijoidensa ajattelua.

Lyhyesti sanottuna esitelmäni pohtii sitä kognitiivisen toiminnan kirjoja, jota monenmoisen spekulatiivisen fiktion kanssa kuvittelu voi parhaimmillaan tai pahimmillaan kutsua esiin, ja mikä samalla saa spekulatiivisen fiktion tuntumaan ”spekulatiiviselta”: spekulatiota ja ekstrapolaatiota, maailmanrakennusta ja outouttamista, sekä luovaa, useita samanaikaisia vaihtoehtoja hyväksyvää ajattelua. Todellisuudessa raja muunlaiseen fiktion on kuitenkin liukuva; kyse on pikemminkin aste-eroista sen suhteen, millaista kognitiota erilaiset kertomukset etualaistavat, kuin ratkaisevasta laadullisesta erosta ”realistiseen” fiktion.

Roosa Suomalainen

Lukemattomuus lukijan identiteettityössä

Kirjojen lukemisen ja sen merkitysten muuttumista on tutkittu erityisesti laajasta ajallisesta ja kulttuurisesta perspektiivistä (esim. Juopperi 2018; Hanifi 2021). Aktiivilukijoita tarkastelevassa tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu lukemisen merkityksiin ja tapoihin, ja säännölliset lukutottumukset ovat taustaoletuksena (esim. Merga 2017). Sen sijaan lukemisen ja lukemattomuuden vaihtelua aikuisten lukijoiden elämässä on tutkittu niukasti.

Esitelmässäni tarkastelen vapaa-ajan lukemisen katkosten merkityksiä lukijoiden identiteettityössä. Aineistoni koostuu Muuttuva lukijuus -hankkeessa vuonna 2021 toteutetun kyselyn avovastauksista. Kyselyyn vastasi noin tuhat lukijaksi identifioituvaa aikuista. Tarkastelen aineistoa temaattisen analyysin keinoin diskurssitutkimuksen ja narratiivisen identiteettitutkimuksen kehyksessä. Esitelmäni rakentuu seuraavien kysymysten ympärille: Millainen ilmiö lukemisen katkos on? Miten lukijat kuvaavat kokemustaan siitä? Millaisia keinoja lukijoilla on lukemisen pariin palaamiseksi?

Tuloksistani ilmenee, että lukijoiden tavat kuvata lukijaidentiteetin ja lukemattomuuden välistä jännitettä heijastelevat ja myös ravistelevat lukijuuden ideaaleja (ks. Suomalainen 2022). Oma lukijahistoria, lukemisen kulttuurien tuntemus ja kytkökset lukijayhteisöihin ovat merkityksellisiä lukijuuden ylläpitämisessä.

Lähteet

Hanifi, R. (2021). Lukeminen muutoksessa. Teoksessa R. Hanifi, J. Haaramo, & K. Saarenmaa (toim.), *Mitä kuuluu vapaa-aikaan? Tutkimus, tieto ja tulkinnat*, 133–157. Helsinki: Tilastokeskus.

Juopperi, S. (2018). Lukemisen merkitys ja muutos lukukokemuskertomuksissa. *Kasvatus & Aika* 12(2), 62–76.

Merga, M. K. (2017). What motivates avid readers to maintain a regular reading habit in adulthood? *Australian Journal of Language and Literacy* 40(2), 146–157.

Suomalainen, R. (2022). Ideaalilukijan jäljillä. Käsitteitä tekstinulkoisen lukijuuden ihanteista suomalaisessa lukemiskulttuurissa. *Sananjalka* 64, 161–181.

<https://doi.org/10.30673/sja.115645>

Carita Roivas

Ymmärtäminen ja tunteiden kirjo Paavo Haavikon 1950-luvun runouden aikalaisvastaanotossa

Esitelmäni käsittelee Paavo Haavikon 1950-luvulla julkaistun runouden aikalaisvastaanotossa esiintyviä moninaisia tunteita. Tarkastelen, kuinka päivä- ja aikakauslehdissä julkaistuissa kritiikeissä kirjoitetaan runouden ymmärtämisestä sekä millaista affektiivisuutta ymmärtämisen ympärille kietoutuu. 1950-luvun kirjallisuuskeskustelussa korostettiin uskriittisten ajatusten mukaisesti järkipäätä luontaa, eikä tunteita nähty tärkeänä osana lukemista. Haavikon vastaanoton tarkastelu kuitenkin osoittaa, kuinka Haavikon runous herätti kritikoissa lukuisia erilaisia tuntemuksia ihailusta ärtymykseen. Kritiikeissä esitetään toistuvasti pohdintoja siitä, millä tavoin Haavikon runoutta voisi ymmärtää, kun selkeään kokonaistulkintaan tähtäävä järkipäätäinen luenta ei tarjoa tarttumapintaa hänen runouteensa. Esitelmässäni tuon esiin sitä tunteiden kirjoa, jota Haavikon runous herätti kritikoissa sekä kritiikeistä löytyvää pohdintaa lukukokemuksen affektiivisuuden mahdollisuuksista Haavikon runouden äärellä.